

(۱)

## مقام انسان از نگاه قرآن

انسان کامل، جانشین خدا در روی زمین

وَ إِذْ قَالَ رَبُّكَ لِلْمَلَائِكَةِ إِنِّي جَاعِلٌ فِي الْأَرْضِ خَلِيفَةً؛

(سوره بقره/۳۰)

[به خاطر بیاور] هنگامی را که پروردگارت به فرشتگان

گفت: من در روی زمین، جانشینی [نماینده‌ای برای خود] قرار

خواهم داد.



یا داوودُ إِنَّا جَعَلْنَاكَ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ؛ (سوره ص/۲۶)

ای داوود! ما تو را خلیفه [و نماینده‌ی خود] در زمین قرار دادیم.



تفاوت استعداد انسان‌ها

قال رسول الله ﷺ:

النَّاسُ مَعَادِنٌ كَمَعَادِنِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ؛ (کافی/۱۷۷/۸)

انسان ها گنج هایی هستند مانند گنج های طلا و نقره.  
 [خداوند متعال استعداد های فراوان در وجود انسان قرار داده  
 است که می تواند تا بی نهایت پیش رود].



### دامنه ی نوسان انسان

قال الامام امیر المؤمنین علیه السلام:

إِنَّ اللَّهَ رَكَّبَ فِي الْمَلَائِكَةِ عَقْلًا بِلا شَهْوَةٍ وَ رَكَّبَ فِي  
 الْبُهَائِمِ شَهْوَةً بِلا عَقْلِ وَ رَكَّبَ فِي بَنِي آدَمَ كِلْتَيْهِمَا فَمَنْ  
 غَلَبَ عَقْلُهُ شَهْوَتَهُ فَهُوَ خَيْرٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ وَ مَنْ غَلَبَ شَهْوَتُهُ  
 عَقْلَهُ، فَهُوَ شَرٌّ مِنَ الْبُهَائِمِ؛ (وسائل الشیعه ۲۰۹/۱۵)

خداوند متعال در فرشتگان، فقط عقل بدون شهوت و در  
 حیوانات فقط شهوت و غرایز را قرار داده است، لکن در نهاد  
 انسان، عقل و شهوت را با هم نهاده است. از اینرو اگر شخصی  
 عقلش بر شهوتش غالب شود از فرشتگان بالاتر می رود و چنانچه  
 غرایز و شهواتش بر عقلش پیروز شود، از حیوانات بدتر است.

## (۲)

## ثواب هدایت یک نفر

نجات یک انسان برابر با نجات همه‌ی انسان‌ها

مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ كَتَبْنَا عَلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنَّهُ مَن قَتَلَ  
نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا  
وَ مَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا  
بِالْبَيِّنَاتِ ثُمَّ إِنَّا كَثِيرًا مِنْهُمْ بَعَدَ ذَلِكَ فِي الْأَرْضِ لَمُسْرِفُونَ؛

(سوره‌ی مائده/۳۲)

به همین جهت، بر بنی اسرائیل مقرر داشتیم که هر کس  
انسانی را بدون ارتکاب قتل یا فساد در روی زمین بکشد، چنان است  
که گویی همه‌ی انسان‌ها را کشته و هر کس، انسانی را از مرگ  
رهایی بخشد، چنان است که گویی همه‌ی مردم را زنده کرده است  
و رسولان ما دلایل روشن برای بنی اسرائیل آوردند، اقا بسیاری از  
آنها، پس از آن در روی زمین تعدی و اسراف کردند.



### ارزش معنوی هدایت یک نفر

قال رسول الله ﷺ:

يَا عَلِيُّ لَا تُقَاتِلَنَّ أَحَدًا حَتَّى تَدْعُوهُ وَ أَيْمُ اللَّهُ لَأَنْ  
يَهْدِيَ اللَّهُ عَلَى يَدَيْكَ رَجُلًا خَيْرٌ لَكَ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ  
الشَّمْسُ وَ غَرَبَتْ وَ لَكَ وَ لَأُوهُ يَا عَلِيُّ؛ (کافی ۲/۲۱۱/۳)

ای علی! با هیچ شخصی جنگ منما، تا اینکه او را به اسلام دعوت  
نمایی و قسم به خداوند متعال اگر خداوند یک نفر را به واسطه ی تو  
هدایت کند، از آنچه آفتاب بر آن می تابد و غروب می کند ارزشش  
برای تو بیشتر است و تو ای علی بر او حق ولایت داری.



### گمراهی یعنی گشته شدن معنوی

قال الامام الصادق عليه السلام:

مَنْ أَخْرَجَهَا مِنْ ضَلَالٍ إِلَى هُدًى فَكَأَنَّمَا أَحْيَاهَا وَ مَنْ  
أَخْرَجَهَا مِنْ هُدًى إِلَى ضَلَالٍ فَقَدْ قَتَلَهَا؛ (کافی ۱/۲۱۰/۲)

هر کس انسانی را از گمراهی به سوی هدایت راهنمایی  
کند، همانا گویی او را زنده کرده و هر کس انسانی را از راه  
هدایت به سوی گمراهی بکشاند، به تحقیق او را کشته است.

(۳)

### مقام والای معلّم

خدا، معلّم انسان

الرَّحْمَنُ \* عَلَّمَ الْقُرْآنَ \* خَلَقَ الْإِنْسَانَ \* عَلَّمَهُ الْبَيَانَ؛

(سورهی الرّحمن / ۴-۱)

خداوند رحمان، قرآن را تعلیم فرمود، انسان را آفرید و به

او بیان را آموخت.



احترام به پدر و معلّم

قال الامامُ عليّ عليه السلام:

فُؤْمٌ عَنْ مَجْلِسِكِ لِأَبِيكَ وَ مُعَلِّمِكَ وَ لَوْ كُنْتَ

أميراً: (میزان الحکمه / ۶/ ۳۵۳)

به احترام پدر و معلّم، گرچه امیر و فرمانده باشی از جای

خود برخیز [و آنان را مورد توجه و عنایت خود قرار ده].



## درود خدا و فرشتگان بر معلمان

قال رسول الله ﷺ :

إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ حَتَّى الثَّمَلَةَ فِي جُحْرِهَا وَحَتَّى  
الْحُوتِ فِي الْبَحْرِ يُصَلُّونَ عَلَى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ؛

(کنز العمال/۲۸۷۳۶)

خداوند متعال و فرشتگان او و همه‌ی جانداران، حتی  
مورچگان در لانه‌هایشان و ماهیان در دریاها، بر معلمی که به مردم  
راه خیر را یاد می‌دهد، درود می‌فرستند.



## نورانیت قبر معلم خوبی‌ها

أَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ :

يَا مُوسَى تَعَلَّمَ الْخَيْرَ وَ عَلَّمَهُ النَّاسَ فَإِنِّي مُنَوِّرٌ لِمُعَلِّمِي  
الْخَيْرِ وَ مُتَعَلِّمِيهِ قُبُورَهُمْ حَتَّى لَا يَسْتَوْحِشُوا بِمَكَانِهِمْ؛

(تنبيه الخواطر/۲/۲۱۲)

ای موسی! خوبی‌ها را فرا گیر و به مردم بیاموز؛ زیرا من  
قبور معلم خوبی‌ها و شاگردانش را نورانی می‌کنم، تا آنکه از  
تاریکی‌های قبور خود هراسان نشوند.

## (۴)

### ضرورت دقت در انتخاب معلم

لزوم توجه انسان به طعامی که می خورد

فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَى طَعَامِهِ؛ (سوره ی عبس/ ۲۴)

انسان باید به [صحت و سلامت] غذای خویش [و چگونگی

آفرینش آن] بنگرد!



علم، امانت الهی

قال رسول الله ﷺ :

الْعِلْمُ دَيْنٌ، الصَّلَاةُ دَيْنٌ فَاَنْظُرُوا عَمَّنْ تَأْخُذُونَ هَذَا

الْعِلْمُ؛ (کنز العمال/ ۲۸۶۶۶)

علم، امانت است، نماز امانت است، پس بنگرید این

علم [غذای روح] را از چه کسی دریافت می کنید.



ضرورت تفکر در علوم دینی

قال الامام الحسن عليه السلام :

عَجِبْتُ لِمَنْ يَتَفَكَّرُ فِي مَأْكُولِهِ كَيْفَ لَا يَتَفَكَّرُ فِي

مَعْقُولِهِ فَيَجْنِبُ بَطْنَهُ مَا يُؤْذِيهِ وَ يُودِعُ صَدْرَهُ مَا يُرْدِيهِ؛

(بحار الانوار/ ۱/ ۲۱۸)

در شگفتم از شخصی که به کیفیت غذای مادی خود می‌اندیشد [و دقت و مراقبت دارد]، ولی در علوم عقلی [غذای روحی خود] نمی‌اندیشد، پس شکم خود را از غذای فاسد دور می‌سازد، ولی سینه‌ی خود را از آنچه که مایه‌ی هلاکت اوست حفظ نمی‌کند.



**منظور از غذا در آیه‌ی شریفه علم است**

قال الامام الباقر علیه السلام :

فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (فَلْيَنْظُرِ الْإِنْسَانُ إِلَىٰ طَعَامِهِ) عِلْمُهُ

الَّذِي يَأْخُذُهُ مِمَّنْ يَأْخُذُهُ؛ (المحاسن ۱/۳۴۷/۷۲۴)

منظور از گفتار خداوند متعال که می‌فرماید: هر آینه

[انسان باید به غذای خود بنگرد] منظور علم و دانشی است که باید

انسان دقت کند آن را از چه کسی فرامی‌گیرد.



## (۵)

## مقام علم و دانش

## درخواست افزایش دانش

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ وَ لَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ  
يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ وَ قُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا؛ (سوره ی طه / ۱۱۴)

پس عالی و بلندمرتبه است خداوندی که فرمانروای حق  
است! پس نسبت به [تلاوت] قرآن شتاب مکن، پیش از آنکه  
وحی آن بر تو تمام شود و بگو: پروردگارا! علم مرا افزون کن.



## درخواست دانش رشد آفرین

فَوَجَدَا عَبْدًا مِنْ عِبَادِنَا آتَيْنَاهُ رَحْمَةً مِنْ عِنْدِنَا وَ عَلَّمْنَاهُ  
مِنْ لَدُنَّا عِلْمًا - قَالَ لَهُ مُوسَىٰ هَلْ أَتَّبِعُكَ عَلَىٰ أَنْ تُعَلِّمَنِي مِمَّا  
عَلَّمْتَ رُشْدًا؛ (سوره ی کهف / ۶۵-۶۶)

[در آنجا] بنده‌ای از بندگان ما [حضرت خضر] را یافتند که  
از سوی خود رحمت [و موهبت عظیمی] به او داده و از جانب خود  
علمی آموخته بودیم. موسی به او گفت: آیا از تو بیروی کنم تا از  
آنچه به تو تعلیم داده شده و مایه‌ی رشد و صلاح است، به من  
بیاموزی؟



## روز جدید، دانش جدید

قال رسول الله ﷺ:

إِذَا آتَى عَلَيَّ يَوْمٌ لَا أَرَادُ فِيهِ عِلْمًا يُقَرِّبُنِي إِلَى اللَّهِ  
تَعَالَى فَلَا بُورِكَ لِي فِي طُلُوعِ الشَّمْسِ ذَلِكَ الْيَوْمِ؛

(شرح نهج البلاغه/ ۲۰/ ۲۸۸)

هرگاه روزی بر من بیاید که در آن روز، علمی بر دانش من  
افزوده نشود، تا مرا به خداوند متعال نزدیک نماید، طلوع  
خورشید آن روز بر من مبارک مباد.



## مقام والای دانشجوی دینی

قال رسول الله ﷺ:

مَنْ جَاءَهُ الْمَوْتُ وَهُوَ يَطْلُبُ الْعِلْمَ لِيُحْيِيَ بِهِ الْإِسْلَامَ  
كَانَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْأَنْبِيَاءِ دَرَجَةٌ وَاحِدَةٌ فِي الْجَنَّةِ؛

(کنز العمال/ ۳۳/ ۲۸۸۳)

هر کس که مرگش فرا برسد در حالی که در راه فراگیری  
علم و دانش باشد، تا به واسطه‌ی آن، تعالیم اسلام را زنده نماید  
[و حقایق دینی را تبلیغ نماید] فاصله‌ی او و پیامبران الهی در  
بهشت تنها یک درجه است.

## (۶)

## مقام عالم دینی

## معرفت والای عالمان دینی

... إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ؛

(سوره ی فاطر/ ۲۸)

... از میان بندگان خدا، تنها دانشمندانند که از خدای تعالی

ترس آمیخته با احترام دارند؛ همانا خداوند شکست ناپذیر و  
آمرزنده است.



## جایگاه آسمانی عالم ربّانی

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوا الْعِلْمِ قَائِمًا

بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ؛ (سوره آل عمران/ ۱۸)

خداوند، [با ایجاد نظام واحد جهان هستی] گواهی می دهد

که معبودی جز او نیست؛ و فرشتگان و صاحبان دانش، [هر کدام

به گونه ای بر این مطلب]، گواهی می دهند؛ در حالی که [خداوند

در تمام عالم [قیام به عدالت دارد؛ معبودی جز او نیست، که هم شکست ناپذیر و هم حکیم است.



### ثواب همنشینی با عالم ربّانی

قال رسول الله ﷺ :

...مَنْ زَارَ الْعُلَمَاءَ فَقَدْ زَارَنِي وَمَنْ جَالَسَ الْعُلَمَاءَ فَقَدْ

جَالَسَنِي، وَمَنْ جَالَسَنِي فَكَأَنَّمَا جَالَسَ رَبِّي؛ (کنز العمال / ۱۰ / ۱۷۰)

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: ...هر شخصی به ملاقات علما برود

مانند آن است که مرزایارت کرده است و هر کسی با علما همنشین

باشد، گویا با من [پیامبر] همنشین شده است و هر شخصی با من

مجالست کند، گویا با پروردگار من مجالست داشته است.



### اهمّیت احترام به عالم دینی

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام :

مَنْ وَقَّرَ عَالِمًا فَقَدْ وَقَّرَ رَبَّهُ؛ (غرر الحکم / ۱۰۲۸۰)

هر کسی که عالمی را بزرگ شمرد و به او احترام گذارد،

به حقیقت پروردگارش را محترم شمرده است.

## (۷)

**ضرورت امر به معروف و نهی از منکر****راه رستگاری**

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ  
بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ؛

(سوره‌ی آل عمران/ ۱۰۴)

و باید از میان شما مردم جمعی به کارهای خیر دعوت کنند  
و به کارهای شایسته امر نمایند و از کارهای زشت و ناپسند  
بازدارند و اینانند که در آن سرای جاودان، رستگارند.

**خشم خدا از مؤمن ضعیف**

قال رسول الله ﷺ :

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لَيُبْغِضُ الْمُؤْمِنَ الضَّعِيفَ، الَّذِي لَا دِينَ  
لَهُ، فَقِيلَ لَهُ وَ مَا الْمُؤْمِنُ الَّذِي لَا دِينَ لَهُ، قَالَ: الَّذِي لَا يَنْهَى  
عَنِ الْمُنْكَرِ؛ (کافی/ ۱۵/۵۹/۵)

همانا خداوند مؤمنی ضعیف بی دین را دوست ندارد. سؤال شد یا رسول الله، مؤمنی بی دین چه کسی است؟ فرمود: کسی که افراد گناهکار را از گناه نهی نمی کند.



### عظمت امر به معروف

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

مَا أَعْمَالُ الْبِرِّ كُلُّهَا وَ الْجِهَادُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ عِنْدَ الْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَ التَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ إِلَّا كَنْفَتَهُ فِي بَحْرِ لُجِّي؛

(نهج البلاغه/ح/۳۷۴)

تمام کارهای نیک و جهاد در راه خداوند در مقابل امر به معروف و نهی از منکر مانند قطره‌ای در برابر دریای عمیق است.



### عقوبت ترک نهی از منکر

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

مَنْ تَرَكَ انْكَارَ الْمُنْكَرِ بِقَلْبِهِ وَ يَدِهِ وَ لِسَانِهِ فَهُوَ مَيِّتٌ

بَيْنَ الْأَحْيَاءِ؛ (التهدیب/۶/۱۸۱)

هر مسلمانی که با قلب و دست و زبانش نهی از منکر را ترک کند، مرده‌ای در بین زندگان است.

## (۸)

## اعمال مادر منظر ناظران الهی

## نظارت بر اعمال مؤمنان

وَ قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُوْلُهُ وَ الْمُؤْمِنُوْنَ وَ  
 سَتُرَدُّوْنَ اِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَ الشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ  
 تَعْمَلُوْنَ؛ (سوره ی توبه / ۱۰۵)

بگو: ای مسلمانان! هر عملی که انجام می دهید خداوند و  
 فرستاده ی او و مؤمنان، اعمال شما را می بینند و به زودی به سوی  
 خدای دانا بازگردانده می شوید و او شما را به آنچه که عمل  
 می کرده اید، باخبر می سازد.



## پیامبر ﷺ شاهد اعمال امت

فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَ جِئْنَا بِكَ عَلَىٰ  
 هَؤُلَاءِ شَهِيدًا؛ (سوره ی نساء / ۴۱)

پس چگونه خواهد بود حال آنها آن روزی که از هر امتی،  
 شاهد و گواهی [بر اعمالشان] می آوریم و [ای پیامبر] تو را نیز بر  
 آنان گواه خواهیم آورد.



### عرضه‌ی اعمال بر رسول اکرم ﷺ

قال رسول الله ﷺ :

إِنَّ أَعْمَالَكُمْ تُعْرَضُ عَلَيَّ كُلَّ يَوْمٍ فَمَا كَانَ مِنْ حَسَنٍ  
اسْتَرَدْتُ اللَّهُ لَكُمْ وَمَا كَانَ مِنْ قَبِيحٍ اسْتَعْفَرْتُ اللَّهُ لَكُمْ؛

(وسائل الشیعه/ ۱۶/ ۱۰۹)

همانا اعمال شما هر روز بر من ارائه می گردد، اگر اعمال خوبی بود من از خداوند متعال طلب فزونی برای شما می نمایم و اگر اعمال زشتی مرتکب شده باشید، برای شما طلب مغفرت می کنم.



### معصومین علیهم السلام گواه بر اعمال امت

قال الامام الصادق علیہ السلام :

فِي قَوْلِهِ تَعَالَى فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَ  
جِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيداً نَزَلَتْ فِي أُمَّةٍ مُحَمَّدٍ خَاصَّةً فِي  
كُلِّ قَرْنٍ مِنْهُمْ إِمَامٌ مِمَّنَّا شَاهِدٌ عَلَيْهِمْ وَ مُحَمَّدٌ شَاهِدٌ عَلَيْنَا؛

(کافی/ ۱/ ۱۹۰)

درباره‌ی گفتار خداوند: [فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَ جِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيداً]، این آیه درباره امت پیامبر اکرم نازل شده است. خاصه در هر زمانی، امامی از ما بر آنها شاهد است و پیامبر اکرم بر ما گواه است.



## (۹)

## ارزش عمر انسان

## توقف کوتاه انسان در دنیا

قَالَ كَمْ لَيْتُكُمْ فِي الْأَرْضِ عَدَدَ سِنِينَ قَالُوا لَيْتَنَا يَوْمًا أَوْ  
بَعْضَ يَوْمٍ فَسُئِلَ الْعَادِيْنَ \* قَالَ إِنْ لَيْتُكُمْ إِلَّا قَلِيلًا لَوْ أَنَّكُمْ  
كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ؛ (سوره ی مؤنون/ ۱۱۴- ۱۱۲)

[خداوند] به آنان می فرماید: چند سال در روی زمین توقف  
کردید؟ [در پاسخ] می گویند: تنها به اندازه ی یک روز یا قسمتی  
از یک روز، از آنها که می توانند بشمارند بپرس. می فرماید:  
[آری] شما مقدار کمی [در دنیا] توقف نمودید اگر می دانستید.



## استفاده از فرصت‌ها

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام :

إِنَّ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ يَعْمَلَانِ فِيكَ فَاعْمَلْ فِيهِمَا وَ يَا خُدَّانِ  
مِنْكَ فَخُذْ مِنْهُمَا؛ (غررالحکم/ ۹۸۴۰)

به درستی که روز و شب در تو عمل می نمایند [عمر تو را  
کاهش می دهد] پس تو هم در این فرصت‌ها عمل نما [از عمر خود  
بهره برداری کن] و از عمر تو می گیرند [می کاهند] و تو هم  
بهره ی خود را از آنها بگیر.



### قدرشناسی ایام

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

لَا يَعْرِفُ قَدْرَ مَا بَقِيَ مِنْ عُمُرِهِ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ صِدِّيقٌ؛

(غرر الحکم/ ۱۵۹/ ۳۰۲۰)

هیچ شخصی، قدر باقیمانده‌ی عمر خویش را نمی‌داند، مگر

پیامبر یا انسان صدیق.



### ارزش عمر مؤمن

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

لَيْسَ شَيْءٌ أَعَزَّ مِنَ الْكَبْرِ إِلَّا مَا بَقِيَ مِنْ

عُمُرِ الْمُؤْمِنِ؛ (میزان الحکمه/ ح ۱۴۲۱۶)

هیچ چیز عزیزتر و بااهمیت‌تر از کیمیای نیست، مگر

باقیمانده‌ی عمر مؤمن که قدر و قیمتی نمی‌توان برای آن معلوم کرد.



### غفلت از عمر گرانبهایه

أَلَدَّهْرٌ سَاوَمَنِي عُمُرِي وَ قُلْتُ لَهُ

مَا بَعْتُ عُمُرِي بِالْدُنْيَا وَ مَا فِيهَا

ثُمَّ اشْتَرَيْتُهُ بِتَدْرِيجٍ بِلَا تَمَنٍّ

تَبَّتْ يَدَا صَفْقَةٍ قَدْ خَابَ شَارِيهَا؛

(عدّة الداعی/ ۱۱۲)

روزگار ارزش و بهای عمر مرا پرسید، به او گفتم عمر را به

دنیا و آنچه در دنیاست نمی‌فروشم. سپس عمر مرا بدون پول

خرید، بریده باد دستان صاحب کالایی که فروشنده‌اش ناامید شد.

(۱۰)

**هوای نفس، دشمن انسان**

**مخالفت با هوای نفس**

وَ أَمَّا مَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ وَ نَهَى النَّفْسَ عَنِ الْهَوَىٰ فَاِنَّ  
الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَىٰ؛ (سوره ی نازعات / ۴۱-۴۰)

و آن کس که از مقام پروردگارش ترسان باشد و نفس را از  
هوای پرستی باز دارد، قطعاً بهشت برین جایگاه اوست.



**دشمن ترین دشمنان**

قال رسول الله ﷺ:

أَعْدَىٰ عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ؛

(بحار الانوار / ۶۷/۶۴)

دشمن ترین دشمنان تو نفس توست [هوای نفسی] که در

درون تو قرار دارد.



### راه شناخت خدا

قال رسول الله ﷺ:

لَمَّا سُئِلَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَنِ الطَّرِيقِ إِلَى مَعْرِفَةِ الْحَقِّ فَقَالَ: «مَعْرِفَةُ النَّفْسِ...» قِيلَ: فَكَيْفَ الطَّرِيقُ إِلَى ذَلِكَ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الِاسْتِعَانَةَ بِالْحَقِّ عَلَى النَّفْسِ؛ (بهار الانوار / ۲۳/۷۲/۷۰) زمانی که از پیامبر اکرم ﷺ سؤال شد چگونه می توان خدا را شناخت؟ فرمود: با شناخت نفس ... سپس سؤال شد چگونه نفس را بشناسیم؟ فرمود: با کمک خواستن از خداوند متعال بر نفس انسان.



### خیر دنیا برای دو نفر

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام:

لَا حَيْرَ فِي الدُّنْيَا إِلَّا لِأَحَدِ رَجُلَيْنِ: رَجُلٌ أَذْنَبَ ذُنُوبًا فَهُوَ يَتَذَارَكُهَا بِالتَّوْبَةِ وَ رَجُلٌ يُجَاهِدُ نَفْسَهُ عَلَى طَاعَةِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ؛ (غرر الحکم و درر الکلم آمدی / ۸۰۳۷)

هیچ خیر و خوبی در دنیا نیست، مگر برای دو نفر؛ شخصی که گناه می کند و سپس با توبه آن را جبران می سازد و شخصی که با نفس خود بر اطاعت خداوند سبحان مجاهده می نماید [نفس خود را به طاعت و بندگی خدا و ادار می سازد].

## (۱۱)

## کار خیر

## سرعت در انجام کار خیر

وَ سَارِعُوا إِلَىٰ مَغْفِرَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ وَ جَنَّةٍ عَرْضُهَا  
السَّمَاوَاتُ وَ الْأَرْضُ أُعِدَّتْ لِلْمُتَّقِينَ؛ (سوره آل عمران/۱۳۳)

و شتاب کنید برای رسیدن به آمرزش پروردگارتان و  
برخورداری از بهستی که وسعت آن به اندازه‌ی آسمان‌ها و زمین  
است و برای پرهیزگاران آماده شده است.



## مسابقه در انجام کار خیر

فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللَّهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا  
كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ؛ (سوره مائده/۴۸)

پس در نیکی‌ها بر یکدیگر سبقت جویند. باز گشت همه  
شما به سوی خداست؛ سپس خداوند از آنچه در آن اختلاف  
می‌کردید، به شما خبر خواهد داد.



### انجام کار خیر به قدر توان

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

إِفْعَلُوا الْخَيْرَ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَخَيْرٌ مِنَ الْخَيْرِ فَاعِلُهُ؛

(غررالحکم/۱۵۴/۲۸۸۹)

هر قدر که می توانید کارهای خیر انجام دهید؛ پس بهتر از

کار خیر انجام دهنده‌ی آن است.



### شتاب در انجام امور خیر

قال الامام الباقر علیه السلام:

إِذَا هَمَمْتَ بِخَيْرٍ فَبَادِرْ فَإِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا يَحْدُثُ؛

(اصول کافی/۱۴۲/۲)

هرگاه اهتمام به کار خیری نمودی؛ پس زود انجام بده؛

زیرا تو نمی‌دانی در آینده چه حادثه‌ای اتفاق خواهد افتاد.



### راه کسب توفیق

قال أمير المؤمنين علي عليه السلام:

مَنْ تَرَكَ الشَّرَّ فَتَحَتْ عَلَيْهِ أَبْوَابُ الْخَيْرِ؛

(غررالحکم/۲۷۶/۱۹۲۵)

هر کس کار بد را ترک کند، درهای خیر به روی او گشوده می‌شود.

## (۱۲)

## پرهیز از دوست بد

## شکایت از دوست بد

وَ يَوْمَ يَعِضُ الظَّالِمُ عَلَىٰ يَدَيْهِ يَقُولُ يَا لَيْتَنِي اتَّخَذْتُ  
مَعَ الرَّسُولِ سَبِيلًا يَا وَيْلَتَىٰ لَيْتَنِي لَمْ أَتَّخِذْ فُلَانًا حَلِيلًا؛

(سوره ی فرقان/ ۲۸-۲۷)

و [به خاطر آورید] روزی را که ستمکار دو دست خود را  
[از شدت حسرت] به دندان می‌گزد و می‌گوید: ای کاش با  
رسول [خدا] همراه شده بودم! ای وای بر من، کاش فلان [شخص  
گمراه] را دوست خود انتخاب نکرده بودم.



## رفاقتی که به دشمنی می‌انجامد

أَلَا خِلَاءٌ يَوْمَئِذٍ بَعْضُهُم لِبَعْضٍ عَدُوٌّ إِلَّا الْمُتَّقِينَ؛

(سوره ی زخرف/ ۶۷)

دوستان [دنیایی که انگیزه‌ی رفاقتشان فقط دنیا بوده] در  
آن روز [قیامت] دشمن یکدیگر خواهند شد، مگر آنان که  
پرهیزکار بوده‌اند.



### هر کسی دوست تو نیست

قال الامام امیر المؤمنین علیه السلام:

مَنْ لَمْ يَصْحَبْكَ مُعِينًا عَلَيَّ نَفْسِكَ وَبِأَلِّ عَلَيْكَ إِنَّ

عَلِمْتَ: (غرر الحکم / ح ۹۹۰۴)

حقیقتاً بدان کسی که تو را برای غلبه بر نفس اماره ات

یاری نمی کند دوست تو نیست؛ بلکه مایه ی زحمت توست.



### پرهیز از دوست بد

قال الامام محمد بن علی الجواد علیه السلام:

إِيَّاكَ وَ مُصَاحِبَةَ الشَّرِيرِ، فَإِنَّهُ كَالسَّيْفِ الْمَسْلُوقِ

يَحْسُنُ مَنَظَرَهُ وَ يَفْسِدُ أَثَرُهُ: (بحار الانوار / ۳۴/۱۹۸/۷۴)

پرهیز از دوستی با انسان بد سیرت؛ زیرا او مانند شمشیر

عریان است؛ ظاهرش جذاب و زیبا و اثرش کُشنده و زشت.



### پرهیز از مصاحبت با اشرار

قال امیر المؤمنین علی علیه السلام:

صُحْبَةُ الْأَشْرَارِ تُوجِبُ سُوءَ الظَّنِّ بِالْأَخْيَارِ؛

(غرر الحکم / ۹۸۲۷)

همنشینی با بدکاران سبب بدگمانی به نیکان خواهد شد.



(۱۳)

## اهل اخلاص

دین فقط برای خدا

وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ؛ (سوره یسین ۵)

و به آنان دستوری داده نشد، مگر اینکه خدا را بپرستند و دین خود را برای او خالص کنند و از شرک به توحید باز گردند، و نماز را برپا دارند و زکات را بپردازند؛ و این است آیین مستقیم و پایدار.



مزاحمت شیطان

قَالَ فَبِعِزَّتِكَ لَأُغْوِيَنَّهُمْ أَجْمَعِينَ إِلَّا عِبَادَكَ مِنْهُمْ الْمُخْلِصِينَ؛ (سوره ص ۸۲ و ۸۳)

[شیطان] گفت: خدا یا به عزتت سوگند، همه ی آنان [مردم] را گمراه خواهم کرد، مگر آن دسته از بندگان تو که از میان آنها، خالصشان کرده‌ای.



## حقیقت اخلاص

قال رسول الله ﷺ:

إِنَّ لِكُلِّ حَقٍّ حَقِيْقَةً وَمَا بَلَغَ عَبْدٌ حَقِيْقَةَ الْإِخْلَاصِ حَتَّىٰ

لَا يُحِبُّ أَنْ يُحْمَدَ عَلَىٰ شَيْءٍ مِنْ عَمَلٍ لِلَّهِ؛ (تحف العقول/ ۱۰۰)

برای هر حقیقی حقیقتی است و بنده به حقیقت اخلاص

نمی‌رسد، تا اینکه دوست نداشته باشد برای کاری که به خاطر

خداوند متعال انجام داده، تعریف و ستایش شود.



## خالص برای خدا

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام:

طُوبَىٰ لِمَنْ أَخْلَصَ لِلَّهِ عَمَلَهُ وَعِلْمَهُ وَحُبَّهُ وَبُعْضَهُ وَ

أَخْذَهُ وَتَرْكَهُ وَكَلَامَهُ وَصَمْتَهُ وَفِعْلَهُ وَقَوْلَهُ؛

(بحار الانوار/ ۷۲/ ۳۰۴)

خوشا به حال شخصی که به خاطر خداوند، عمل و

علمش، دوستی و دشمنی‌اش، گرفتن و ترک کردنش، سکوت و

کلامش، کردار و گفتارش را خالص گرداند.

## (۱۴)

## اخلاص در عمل

اخلاص امیر مؤمنان علی علیه السلام

إِنَّمَا وَلِيُّكُمُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ وَالَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ يُقِيمُونَ  
الصَّلَاةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَهُمْ رَاكِعُونَ؛ (سورهی مائده/ ۵۵)

به حقیقت سرپرست و ولی شما، تنها خداست و پیامبر او و  
آنها که ایمان آوردند؛ همانها که نماز را برپا می دارند و در حال  
رکوع، زکات می دهند [شیعه و سنی معتقدند این آیه در وصف  
امیر مؤمنان علی علیه السلام نازل شده است].



اخلاص اهل بیت علیهم السلام

و يُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا\*  
إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا؛

(سورهی انسان/ ۹-۸)

و غذای [خود] را با اینکه به آن نیاز دارند، به «مسکین» و  
«یتیم» و «اسیر» می دهند [و می گویند] ما شما را به خاطر خدا  
اطعام می کنیم، و هیچ پاداش و سپاسی از شما نمی خواهیم [این آیه

بخشی از آیاتی است که در وصف امام علی علیه السلام، حضرت زهرا علیها السلام و حسنین علیهما السلام نازل شده است].



### مقام والای مُخْلِصین

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

الْأَنْسَاءُ كُلُّهُمْ هَالِكُونَ إِلَّا الْعَالِمُونَ وَالْعَالِمُونَ كُلُّهُمْ هَالِكُونَ إِلَّا الْعَامِلُونَ وَالْعَامِلُونَ كُلُّهُمْ هَالِكُونَ إِلَّا الْمُخْلِصُونَ وَالْمُخْلِصُونَ فِي خَطَرٍ عَظِيمٍ؛ (میزان الحکمه)

انسان‌ها همه هلاک می‌شوند، مگر عالمان و عالمان هستند که در معرض هلاک هستند، مگر افرادی که به علم خود عمل نمایند و عاملان در معرض خطر هستند، مگر آنهایی که عملشان با اخلاص است و مُخْلِصین در خطر بزرگی هستند.



### خلوص نیت

قال الامام زین العابدین علیه السلام :

... وَاجْعَلْ جِهَادَنَا فِيكَ وَهَمَّنَا فِي طَاعَتِكَ وَاخْلِصْ نِيَاتِنَا فِي مُعَامَلَتِكَ؛ (صحیفه سجاده)

پروردگارا...! کوشش ما را در مسیر خودت قرار ده و هم تلاش ما را در اطاعت خود مقرر فرما و نیت‌های ما را در معامله‌ی با خود خالص گردان.

## (۱۵)

## مراقبه‌ی مردان خدا

## نگرانی مردان الهی

رِجَالٌ لَا تُلْهِهِمْ تِجَارَةٌ وَلَا بَيْعٌ عَنْ ذِكْرِ اللَّهِ وَإِقَامِ  
الصَّلَاةِ وَإِيتَاءِ الزَّكَاةِ يَخَافُونَ يَوْمًا تَتَقَلَّبُ فِيهِ الْقُلُوبُ وَ  
وَ الْابْصَارُ؛ (سوره‌ی نور/۳۷)

[مردان الهی] مردانی هستند که تجارت و معامله، آنان را  
از یاد خدا و برپا داشتن نماز و ادای زکات غافل نمی‌کند؛ آنها از  
روزی می‌ترسند که در آن، دل‌ها و چشم‌ها زیر و رو می‌شود.



## توجه خاص پیغمبر ﷺ به نماز

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام:

كَانَ رَسُولُ اللَّهِ لَا يُؤْتِرُ عَلَى الصَّلَاةِ عِشَاءً وَلَا غَيْرَهُ وَ  
كَانَ إِذَا دَخَلَ وَفَتْهَا كَأَنَّهَا لَا يَعْرِفُ أَهْلًا وَلَا حَمِيمًا؛

(سنن التبی / ۲/۳۰۴)

پیامبر اکرم هیچ چیز، حتی غذا خوردن را بر نماز مقدم نمی‌داشت و هرگاه هنگام نماز فرامی‌رسید، گویا خانواده و دوستان را نمی‌شناخت.



### عقوبت سهل‌انگاری در امور دینی

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

لَا يَتْرُكُ النَّاسُ شَيْئًا مِنْ أَمْرِ دِينِهِمْ لِاصْتِحْلَاحِ دُنْيَاهُمْ  
إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُوَ أَضْرُّ مِنْهُ؛ (غررالحکم/ ۱۳۰)

اگر مردم امری از امور دینی خود را برای اصلاح امر دنیایی‌شان ترک کنند، خداوند باب مشکلاتی را که زیان بیشتری دارد، به روی آنان می‌گشاید.



### زیان بی‌برنامه بودن

قال امیرالمؤمنین علیه السلام:

مَنْ شَعَلَ نَفْسَهُ بِمَا لَا يَجِبُ ضَيَّعَ مِنْ أَمْرِهِ مَا يَجِبُ؛

(غررالحکم/ ۲۳۵)

کسی که خود را به کارهای غیر ضروری سرگرم کند، کارهای ضروری خود را تباه نموده است.

(۱۶)

## صفات خردمندان

## ویژگی‌های اولوالالباب

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ  
 لآيَاتٍ لِّأُولِي الْأَلْبَابِ \* الَّذِينَ يَذْكُرُونَ اللَّهَ قِيَامًا وَقُعُودًا وَعَلَىٰ  
 جُنُوبِهِمْ وَيَتَفَكَّرُونَ فِي خَلْقِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ  
 هَذَا بَاطِلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ؛ (سوره‌ی آل عمران/ ۱۹۰-۱۹۱)

مسلماً در آفرینش آسمان‌ها و زمین، و آمد و رفت شب و  
 روز، نشانه‌های [روشنی] برای خردمندان است. همانان که خدا را  
 در حال ایستاده و نشسته و آنگاه که بر پهلو خوابیده‌اند، یاد  
 می‌کنند و در اسرار آفرینش آسمان‌ها و زمین می‌اندیشند [و  
 می‌گویند: بارالها! اینها را بیهوده نیافریده‌ای؛ منزهی تو! ما را از  
 عذاب آتش، نگاهدار.



## اصول رفتار عاقلانه

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام:

نِصْفُ الْعَاقِلِ اِحْتِمَالٌ وَ نِصْفُهُ تَعَاْفُلٌ؛ (غررالحکم/ ۴۲۰)

بخشی از [رفتار] انسان عاقل در برخورد با مردم تحمّل  
[توجیه نمودن کارهای دیگران] و بخش دیگر، چشم پوشی از  
خطای آنان است.



### ویژگی های عاقل

#### عبرت پذیری

قال الامام اميرالمؤمنين عليه السلام:  
الْعَاقِلُ مَنْ وَعَظَّتْهُ التَّجَارِبُ؛ (من لا يحضره الفقيه / ۴ / ۳۸۸)  
عاقل به کسی گفته می شود که از تجربه ها بند و عبرت بگیرد.



#### صداقت مندی

قال الامام اميرالمؤمنين عليه السلام:  
الْعَاقِلُ مَنْ صَدَّقَ اقْوَالَهُ اَفْعَالُهُ؛ (غرر الحکم / ۲۱۰)  
عاقل کسی است که کردار او، گفتارش را تصدیق کند.



#### تسلط بر خویشتن

قال الامام الكاظم عليه السلام:  
انَّ الْعَاقِلَ الَّذِي لَا يَشْغَلُ الْحَالُ شُكْرَهُ وَ لَا يَغْلِبُ  
الْحَرَامُ صَبْرَهُ؛ (تحف العقول / ۳۸۶)  
عاقل کسی است که حلال از شکرش باز ندارد و حرام بر  
صبرش غلبه نکند.



## (۱۷)

## معنای حقیقی ذکر خدا

همواره ذاکر حق بودن

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْكُرُوا اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا وَسَبِّحُوهُ  
بُكْرَةً وَأَصِيلًا؛ (سوره ی احزاب/ ۴۲-۴۱)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید، خدا را بسیار یاد کنید و هر  
صبح و شام او را تسبیح گوید.



## آثار و برکات ذکر خدا

قال رسول الله ﷺ:

عَلَيْكَ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَ ذِكْرِ اللَّهِ كَثِيرًا فَإِنَّهُ ذِكْرُ لَكَ فِي  
السَّمَاءِ وَ نُورٌ لَكَ فِي الْأَرْضِ...؛ (میزان الحکمه/ ح ۶۳۵۱)

[ای مسلمان] بر تو باد به تلاوت توأم با تدبیر در قرآن و یاد  
بسیار خداوند متعال؛ زیرا یاد خدا در زمین موجب یادآوری تو در  
آسمان می‌شود و نوری برای تو در زمین خواهد بود....



## معنای حقیقی ذکر الهی

قال الامام الصادق علیه السلام:

أَشَدُّ مَا فَرَضَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيَّ خَلْقِهِ انِّصَافَ النَّاسِ مِنْ نَفْسِكَ، وَ مُوَاسَاتِكَ لِأَخِيكَ وَ ذِكْرُ اللَّهِ فِي كُلِّ مَوْطِنٍ، أَمَا إِنِّي لَا أَقُولُ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَ اللَّهُ أَكْبَرُ وَ إِنْ كَانَ هَذَا ذَلِكَ وَ لَكِنْ ذِكْرُ اللَّهِ فِي كُلِّ مَوْطِنٍ إِذَا هَجَمْتَ عَلَيَّ طَاعَتِهِ أَوْ مَعْصِيَتِهِ؛ (الخصال/۱۳/۵۲۵)

مهم ترین و سخت ترین چیزهایی که خداوند عزوجل بر مخلوقات خود لازم نموده است، رفتار منصفانه با مردم است [مقدم داشتن دیگران بر خود] و مواسات و همراهی با برادران و یاد خداوند متعال در هر مکانی؛ البته منظور از «ذکر الهی» فقط گفتن تسبیح، تحمید و تکبیر و تهلیل نیست؛ اگرچه اینها هم ذکر است، بلکه «ذکر الهی» در هنگامی است که دستور الهی را اجرا کنی و از محرمات دوری نمایی.

## (۱۸)

## اهمیت اقامه‌ی نماز

## صفات مؤمنان رستگار

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ \* الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ \*  
وَالَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ \* وَالَّذِينَ هُمْ لِلزَّكَاةِ  
فَاعِلُونَ \* وَالَّذِينَ هُمْ لِفُرُوجِهِمْ حَافِظُونَ؛ (سوره‌ی مؤمنون/۵-۱)

به راستی مؤمنانی رستگار شدند که در نمازشان خشوع  
[فروتنی قلبی] دارند و از امور لغو و بیهوده روی گردانند و  
زکات مال خود را می‌پردازند و دامان خود را [از آلوده شدن به  
بی‌عفتی و حرام] حفظ می‌کنند.



## نماز و پرهیز از زشتی‌ها

أَتْلُ مَا أُوْحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ  
الصَّلَاةَ تَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ  
يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ؛ (سوره‌ی عنکبوت/۴۵)

ای پیامبر، آنچه را از کتاب [آسمانی] به تو وحی شده  
برای مردم تلاوت کن، و نماز را برپا دار که نماز [انسان را] از  
زشتی‌ها و گناه باز می‌دارد و هر آینه یاد خدا برتر از هر کار  
دیگری است و خداوند می‌داند شما چه کارهایی انجام می‌دهید.



### نماز دور کننده از خدا

قال رسول الله ﷺ:

مَنْ لَمْ تَنْهَهُ صَلَاتُهُ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ لَمْ يَزِدْهُ مِنْ  
اللَّهِ إِلَّا بُعْداً؛ (شهاب الاخبار/ ۲۱۴)

[بدانید] هر کسی که نمازش او را از کارهای زشت و  
خلاف باز ندارد، پیوسته از خداوند متعال دور تر می شود.



### نماز میزان است

قال رسول الله ﷺ:

الصَّلَاةُ مِيزَانُ أُمَّتِي، مَنْ وَفَّى اسْتَوْفَى؛ (مستدرک/ ۱/ ۱۷۳)

نماز، وسیله ای برای سنجش اعمال امت من است، کسی  
که شرایط و آداب نماز را مراعات کند سایر اعمال او نیز  
پذیرفته خواهد شد.



### حال پیغمبر ﷺ به هنگام نماز

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام:

كَانَ النَّبِيُّ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ تَرَبَّدَ وَجْهُهُ خَوْفاً مِنْ  
اللَّهِ تَعَالَى؛ (بحار الانوار/ ۸۴/ ۲۵۸/ ۵۶)

پیامبر اکرم ﷺ هرگاه برای نماز آماده می شد چهره اش  
از خوف خداوند متعال برافروخته [و حال او دگرگون] می شد.

(۱۹)

**صفات نمازگزار****امتیاز نمازگزار حقیقی**

إِنَّ الْإِنْسَانَ خُلِقَ هَلُوعاً \* إِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ جَزُوعاً \* وَإِذَا  
 مَسَّهُ الْخَيْرُ مَنُوعاً \* إِلَّا الْمُصَلِّينَ الَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ  
 دَائِمُونَ: (سوره ی معارج/ ۲۳- ۱۹)

به یقین «انسان» حریص آفریده شده است، هنگامی که به او  
 شرّ و بدی برسد فریاد شکایت و بی تابى سر می دهد و هنگامی که  
 خیر و خوبی به او برسد مانع دیگران می شود [و بخل می ورزد] مگر  
 نمازگزاران، همانان که بر نمازهای خود پایدارند.

**رحمت فراگیر خداوند بر نمازگزار**

قال رسول الله ﷺ:

إِذَا قَامَ الرَّجُلُ إِلَى الصَّلَاةِ أَقْبَلَ إِبْلِيسَ يَنْظُرُ إِلَيْهِ حَسِداً  
 لِمَا يَرَى مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ الَّتِي تَغْشَاهُ: (خصال شيخ صدوق/ ۶۳۲/۱۰)

هرگاه انسان به نماز می ایستد، شیطان به او رو می کند و از  
 روی حسد به او می نگردد به خاطر رحمتی که از جانب خداوند  
 متعال او را در بر می گیرد.



### مقدار مقبول نماز

قال رسول الله ﷺ :

إِنَّ الْعَبْدَ لِيُصَلِّيَ الصَّلَاةَ لَا يُكْتَبُ لَهُ سُدُسُهَا وَلَا عَشْرُهَا وَإِنَّمَا يُكْتَبُ لِلْعَبْدِ مِنْ صَلَاتِهِ مَا عَقَلَ مِنْهَا؛

(بحار الانوار/ ۸۴/ ۲۴۹/ ۴۱)

همانا بنده، نمازی می خواند، ولی از آن نماز یک ششم و حتی یک دهم آن پذیرفته نمی شود و همانا فقط مقداری از نماز که با توجه خوانده شود و با حضور قلب همراه است، پذیرفته می شود.



### اقامه‌ی نماز با دل غافل

قال الامام الصادق عليه السلام :

إِذَا قَامَ الْعَبْدُ فِي الصَّلَاةِ فَخَفَّفَ صَلَاتَهُ قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِمَلَائِكَتِهِ أَمَا تَرَوْنَ إِلَىٰ عَبْدِي كَأَنَّهُ يَرِي أَنِّي قَضَاءٌ خَوَائِجِهِ بِيَدِ غَيْرِي أَمَا يَعْلَمُ أَنَّ قَضَاءَ خَوَائِجِهِ بِيَدِي؛

(کافی/ ۳/ ۲۶۹)

هرگاه بنده‌ای به نماز بایستد و نمازش را سریع بخواند خداوند متعال به فرشتگان می فرماید آیا نمی بینید بنده‌ی مرا که گویا برآورده شدن حاجتش را به دست دیگران می بیند. آیا او نمی داند که برآورده شدن حاجتش به دست من است؟

(۲۰)

## نماز جمعه

## حضور در نماز جمعه

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ؛ (سوره ی جمعه / ۹)

ای کسانی که ایمان آورده اید! هنگامی که برای نماز روز جمعه ندا داده شد، به سوی ذکر خدا بشتابید و خرید و فروش را رها کنید که این روش برای شما بهتر است اگر حقیقت آن را بدانید.



## ثواب نماز جمعه

قال رسول الله ﷺ:

مَنْ صَلَّى الْجُمُعَةَ كَتَبَتْ لَهُ حِجَّةٌ مَقْبُولَةٌ؛ (کنز العمال / ۲۱۰۸۶)

هر شخصی که نماز جمعه را به جا آورد، برای او ثواب حج

قبول شده نوشته می شود.



### نماز جمعه، حجّ فقرا

قال رسول الله ﷺ:

لِرَجُلٍ شَكِيَ حِرْمَانَهُ الْحَجَّ: يَا قَلِيبُ، عَلَيْكَ بِالْجُمُعَةِ  
فَإِنَّهَا حَجٌّ الْمَسَاكِينِ؛ (وسائل الشيعة ۲۵/۱۷/۵)

رسول خدا ﷺ [به مردی که توان حج رفتن را نداشت]  
فرمود: ای قلیب! [نام شخص] بر تو باد به نماز جمعه؛ زیرا نماز  
جمعه، حجّ مستمندان است.



### عقوبت ترک نماز جمعه

قال الامام الباقر عليه السلام:

مَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا مُتَوَالِيَةً بِغَيْرِ عِلَّةٍ طَبَعَ اللَّهُ عَلَى  
قَلْبِهِ؛ (وسائل الشيعة ۴/۳۰/۵)

هر کس سه هفته پی در پی، بدون عذر، نماز جمعه را ترک  
نماید خداوند بر قلب او مهر می زند.



### وجوب سکوت به هنگام قرائت خطبه‌ها

قال الامام الصادق عليه السلام:

إِذَا قَامَ الْإِمَامُ يَخْطُبُ فَقَدْ وَجَبَ عَلَى النَّاسِ الصَّمْتُ؛

(مستدرک الوسائل ۴۰۹/۱)

هرگاه امام برای خواندن خطبه برخاست سکوت بر مردم

واجب است.



## (۲۱)

## اصرار به نماز جماعت

## نماز جماعت حتی در جبهه

وَ إِذَا كُنْتَ فِيهِمْ فَأَقَمْتَ لَهُمُ الصَّلَاةَ فَلْتَقُمْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ مَعَكَ وَ لْيَأْخُذُوا آسْلِحَتَهُمْ فَإِذَا سَجَدُوا فَلْيَكُونُوا مِنْ وَرَائِكُمْ وَ لْتَأْتِ طَائِفَةٌ أُخْرَىٰ لَمْ يُصَلُّوا فَلْيُصَلُّوا مَعَكَ: (سوره ی نساء/ ۱۰۲)

ای پیامبر هر گاه در میان آنها باشی [در میدان جنگ] برای آنها نماز را برپا کن، پس باید دسته‌هایی از آنها با تو [به نماز] برخیزند و سلاح‌هایشان را با خود بگیرند و هنگامی که سجده کردند [و نماز را به پایان رساندند]، باید به پشت سر شما [به میدان نبرد] بروند و آن دسته‌ی دیگر که نماز نخوانده‌اند [و مشغول نگهداری بوده‌اند]، بیایند و با تو نماز بخوانند.



دو هدیه‌ی خداوند به پیامبر اکرم ﷺ

قال رسول الله ﷺ:

أَتَانِي جِبْرِئِيلُ مَعَ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ بَعْدَ صَلَاةِ الظُّهْرِ  
فَقَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنَّ رَبَّكَ يُقْرُوكَ السَّلَامَ وَ أَهْدِي إِلَيْكَ

هَدِيَّتَيْنِ لَمْ يُهْدِهِمَا إِلَى نَبِيِّ قَبْلَكَ قُلْتُ مَا الْهَدِيَّتَانِ قَالَ  
الْوَتْرُ ثَلَاثُ رَكَعَاتٍ وَ الصَّلَاةُ الْخَمْسُ فِي جَمَاعَةٍ؛

(مستدرک الوسائل / ۶ / ۴۴۳)

جبرئیل امین بعد از نماز ظهر همراه با هفتاد هزار مَلَك نزد  
من آمد و گفت: ای محمد! پروردگارت سلام می‌رساند و دو  
هدیه به شما عطا کرده که به هیچ یک از پیامبران گذشته عطا  
نفرموده است، سه رکعت نماز و تَر [شَفْع و و تَر در نماز شب] و  
نماز پنجگانه به جماعت.



#### اهمیت نماز جماعت

قال لقمان عليه السلام لا بُدَّ لِيْنِهِ وَ هُوَ يَعْظُكُمْ؛  
صَلِّ فِي جَمَاعَةٍ وَ لَوْ عَلَى رَأْسِ زُجٍّ؛ (کافی / ۸ / ۳۴۸)  
نماز را به جماعت بخوان، اگرچه بر روی نیزه‌ها باشد.



#### لزوم اهتمام به جماعت

قال رسول الله صلى الله عليه وآله وسلم :  
لا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يُصَلِّ فِي الْمَسْجِدِ مَعَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا  
مِنْ عِلَّةٍ؛ (وسائل الشیعه / ۵ / ۳۷۷)  
کسی که بدون عذر نمازش را با مسلمانان در مسجد نخواند،  
نمازش نماز نیست.

(۲۲)

**آثار بلند استغفار****برکات استغفار**

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا \* يُرْسِلِ السَّمَاءَ  
عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا \* وَيُمْدِدْكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ  
جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا: (سوره ی نوح / ۱۲-۱۰)

به آنها گفت: پروردگار خویش آمرزش بطلیبید که او بسیار  
آمرزنده است، تا باران های پربرکت آسمان را پی در پی بر شما  
فرو فرستد و شما را با اموال و فرزندان فراوان کمک کند و  
باغ های سرسبز و نهراهی جاری در اختیار تان قرار دهد.

**خداوند توبه پذیر و مهربان**

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا لِيُطَاعَ بِإِذْنِ اللَّهِ وَلَوْ أَنَّهُمْ إِذْ  
ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ جَاءُوكَ فَاسْتَغْفَرُوا اللَّهَ وَاسْتَغْفَرَ لَهُمُ الرَّسُولُ  
لَوَجَدُوا اللَّهَ تَوَّابًا رَحِيمًا: (سوره ی نساء / ۶۴)

ما هیچ پیامبری را نفرستادیم مگر برای اینکه به فرمان خدا، از وی اطاعت شود و اگر این مخالفان، هنگامی که به خود ستم می کردند [و فرمان های خدا را زیر پا می گذاردند]، به نزد تو می آمدند و از خدا طلب آمرزش می کردند و پیامبر هم برای آنها استغفار می کرد، هر آینه خدا را توبه پذیر و مهربان می یافتند.



### سه گروه، ایمن از مکر شیطان

قال رسول الله ﷺ:

ثَلَاثَةٌ مَعْصُومُونَ مِنْ إِبْلِيسَ وَ جُنُودِهِ: الذَّاكِرُونَ لِلَّهِ وَ  
الْبَاكُونَ مِنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَ الْمُسْتَغْفِرُونَ بِالْأَسْحَارِ؛

(مستدرک الوسائل / ح ۱۳۷۴۵)

سه گروه از شر شیطان و لشکریان او در امان هستند: آنان که همیشه به یاد خداوند هستند؛ اشخاصی که از ترس خدا گریانند و گروهی که در سحرها استغفار می کنند.



### استغفار، عامل گشایش و آسودگی

قال رسول الله ﷺ:

مَنْ أَكْثَرَ إِلاِسْتِغْفَارَ جَعَلَ اللَّهُ لَهُ مِنْ كُلِّ هَمٍّ فَرَجاً وَ مِنْ

كُلِّ ضَيْقٍ مَخْرَجاً؛ (وسائل الشیعه، ۱۷۷/۷)

هر شخصی که فراوان از خدای متعال طلب عفو و بخشش کند، خداوند گرفتاری‌های او را برطرف ساخته او را از شرّ مشکلات نجات می‌دهد.



### شرط لازم برای استغفار

قال الامام الرضا عليه السلام:

مَنْ اسْتَغْفَرَ بِلسَانِهِ وَ لَمْ يَنْدِمْ بِقَلْبِهِ فَقَدْ اسْتَهْرَأَ بِنَفْسِهِ؛

(بحار الانوار/ ۷۵/ ۳۵۶)

هر انسانی که بازبانش استغفار و توبه کند، ولی توبه‌ی او از روی صدق نباشد و کاملاً پشیمان نشود، خودش را مسخره کرده است.



### درمان گناه

قال رسول الله صلى الله عليه وآله:

لِكُلِّ دَاءٍ دَوَاءٌ وَ دَوَاءُ الذُّنُوبِ الْإِسْتِغْفَارُ؛

(نهج الفصاحه/ ۶۳۱)

هر دردی را دوايي است و دواي گناهان، آمرزش خواستن است.

## (۲۳)

## ضرورت حفظ ایمان

## لزوم مراقبت ایمانی

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا  
النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا  
أَمَرَهُمْ وَ يَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ: (سورهی تحریم/۶)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! خود و خانواده‌ی خویش را  
از آتشی که هیزم آن، انسان‌ها و سنگ‌هاست حفظ کنید؛ آتشی  
که فرشتگانی بر آن گمارده شده که خشن و سخت گیرند و هرگز  
فرمان خدا را مخالفت نمی‌کنند و آنچه را فرمان داده شده‌اند [به  
طور کامل] اجرا می‌نمایند.



## مال و اولاد، وسیله‌ی آزمایش

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَ تَخُونُوا  
أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ \* وَ اعْلَمُوا أَنَّهَا أَمْوَالُكُمْ وَ أَوْلَادُكُمْ  
فِتْنَةٌ وَ أَنَّ اللَّهَ عِنْدَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ: (سورهی انفال/۲۸ و ۲۷)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! به خدا و پیامبر خیانت نکنید و [نیز] در امانت‌های خود خیانت روا مدارید، در حالی که می‌دانید [این کار، گناه بزرگی است] و بدانید اموال و اولاد شما، وسیله‌ی آزمایش است و [برای کسانی که از عهده‌ی امتحان به خوبی برآیند] پاداش عظیمی نزد خداوند است.



### بدا به حال پدران سهل انگار در آخر الزمان

قال رسول الله ﷺ:

وَيْلٌ لِأَطْفَالِ آخِرِ الزَّمَانِ مِنْ آبَائِهِمْ فَقِيلَ يَا رَسُولَ اللَّهِ مِنْ آبَائِهِمُ الْمُشْرِكِينَ؟ فَقَالَ: لَا مِنْ آبَائِهِمُ الْمُؤْمِنِينَ، لِيُعَلِّمُوهُمْ شَيْئاً مِنَ الْفَرَائِضِ وَإِذَا تَعَلَّمُوا أَوْلَادَهُمْ مَعَهُمْ وَرَضُوا عَنْهُمْ بَعَرَضٍ يَسِيرٍ مِنَ الدُّنْيَا فَأَنَا مِنْهُمْ بَرِيءٌ وَهُمْ مِنِّي بَرَاءٌ؛ (جامع الاخبار / ۱۰۶)

وای بر فرزندان آخر الزمان از پدرانشان! سؤال شد یا رسول الله! از پدران مشرکشان؟ آن حضرت فرمودند: نه، بلکه از پدران مؤمنشان که برخی از واجبات را به آنها نمی‌آموزند و حتی هرگاه آنها به فراگیری احکام الهی بپردازند، منعش می‌نمایند و از رو آوردن آنها به متاع اندک دنیا خشنودند. پس من از آنها بیزارم و آنان نیز از من گریزانند.

## (۲۴)

## صفات مؤمنان کامل

## ایثار مؤمنان

...وَيُؤْتُونَ عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ وَمَنْ يُوقِ شَحْحَ نَفْسِهِ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ؛ (سوره‌ی حشر/ ۹)

...دیگران را بر خود مقدم می‌دارند هر چند خودشان بسیار نیازمند باشند؛ و هر کس خود را از بخل ورزیدن و حرصِ نفس باز دارد، پس چنین کسانی از جمله‌ی رستگارانند.



## اطعام فقیر و یتیم و اسیر برای خدا

وَيُطْعِمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا \*  
 إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا \* إِنَّا  
 نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا؛ (سوره‌ی دهر/ ۱۰-۸)

و غذای [خود] را با اینکه به آن علاقه [و نیاز] دارند، به «مسکین» و «یتیم» و «اسیر» می‌دهند [و می‌گویند] ما شما را به خاطر خدا اطعام می‌کنیم و هیچ پاداش و سپاسی از شما نمی‌خواهیم. ما از پروردگاران ترسان و خائفیم در آن روزی که



سخت گرفته و غمبار است [این آیات در شأن و منزلت اهل بیت  
اطهار علیهم السلام نازل شده است].



### راه تکمیل مکارم اخلاق

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

لَا تَكْمُلُ الْمَكَارِمُ إِلَّا بِالْعَفَاةِ وَالْإِثَارِ؛

(غررالحکم / ۲۵۶ / ۵۴۱۸)

خوبی ها و مکارم اخلاق به کمال نمی رسد، مگر با رعایت  
پاکدامنی و ایثار و از خود گذشتگی نشان دادن.



### نشانه‌ی مؤمنان کامل

قال الامام الصادق علیه السلام فی وَصْفِ كَامِلِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ:

هُمُ الْبِرَّةُ بِالْإِخْوَانِ فِي حَالِ الْيُسْرِ وَالْعُسْرِ وَالْمُؤْتِرُونَ

عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ فِي حَالِ الْعُسْرِ؛

(مستدرک الوسائل / ۷ / ۲۱۳)

امام صادق علیه السلام در وصف مؤمنان کامل فرمود: آنان کسانی  
هستند که در حال تنگدستی و دارایی به برادران خوبی می کنند و  
دیگران را در حال سختی و دشواری بر خود مقدم می دارند.

## (۲۵)

## غیرتمندی مؤمن

## ضرورت حفظ نگاه

قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَعْضُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَ يَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ  
 ذَلِكَ أَرْكَىٰ لَهُمْ إِنَّ اللَّهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ \* وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ  
 يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَ يَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَ لَا يُبْدِينَ  
 زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا...؛ (سوره ی نور/ ۳۰ و ۳۱)

به مؤمنان بگو: چشم‌های خود را [از نگاه به نامحرمان]  
 فروگیرند و عفاف خود را حفظ کنند؛ این برای آنان پاکیزه‌تر  
 است؛ خداوند از آنچه انجام می‌دهند آگاه است و به زنان با ایمان  
 بگو: چشم‌های خود را [از نگاه هوس‌آلود] فروگیرند و دامان  
 خویش را حفظ کنند و زینت خود را [جز آن مقدار که نمایان  
 است] آشکار ننمایند....



## خداوند دوستدار مردان غیرتمند

قال رسول الله ﷺ :

إِنَّ الْعَيْرَةَ مِنَ الْإِيمَانِ ، إِنَّ اللَّهَ تَعَالَىٰ يُحِبُّ مِنْ عِبَادِهِ

الْعَيُّورِ؛ (کنز العمال/ ۷۰۷۰)

همانا غیرت از ایمان است. خداوند متعال بندگان با غیرت را

دوست دارد.



**نهییب به بی غیرتی مردم عراق**

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ نُبِّئْتُ أَنَّ نِسَاءَكُمْ يُدَافِعْنَ الرِّجَالَ فِي

الطَّرِيقِ أَمَا تَسْتَحْيُونَ؟ (کافی ۵/۵۳۶)

ای اهل عراق! خبردار شدم زنان شما همراه با مردان

نامحرم در راه همراه هستند [با هم برخورد می کنند و مختلط

هستند!] آیا شرم و حیا نمی کنید؟



قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

أَمَا تَسْتَحْيُونَ وَلَا تَعَارُونَ، نِسَاءَكُمْ يَخْرُجْنَ إِلَى الْأَشْوَاقِ

وَيُرَاحِمْنَ الْعُلُوجَ؛ (کافی ۵/۵۳۷؛ وسائل الشیعه ۲۰/۲۳۵)

آیا شرم و حیا نمی کنید و غیرت نمی ورزید، زنان شما به

بازارها می روند و با بیگانگان [و نامحرمان] برخورد می کنند.

(۲۶)

**عاقبت گناهکاری****تکذیب آیات خدا به سبب گناه**

ثُمَّ كَانَ عَاقِبَةَ الَّذِينَ أَسَاءُوا السُّوْأَىٰ أَنْ كَذَّبُوا بِآيَاتِ اللَّهِ  
وَ كَانُوا بِهَا يَسْتَهْزِئُونَ؛ (سوره‌ی روم/ ۱۰)

سرانجام کسانی که مرتکب اعمال بد شدند [و استغفار  
نکردند] به جایی رسید که [نهایتاً] آیات خدا را تکذیب کردند و  
آن را به مسخره گرفتند.

**گناهکار، جاودان در جهنم**

بَلَىٰ مَنْ كَسَبَ سَيِّئَةً وَأَحَاطَتْ بِهِ خَطِيئَتُهُ فَأُولَٰئِكَ  
أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ؛ (سوره‌ی بقره/ ۸۱)

آری، کسانی که مرتکب گناه شوند و آثار گناه، سراسر  
وجودشان را بیوشاند، آنها اهل آتشند و جاودانه در آن خواهند بود.



### پرهیز از کوچک شمردن گناهان

قال الامام الكاظم عليه السلام :

إِنَّ الْمَسِيحَ قَالَ لِلْحَوَارِيِّينَ: إِنَّ صِغَارَ الذُّنُوبِ وَ  
مُحَقَّرَاتِهَا مِنْ مَكَائِدِ ابْلِيسَ، يُحَقِّقُهَا لَكُمْ وَ يُصَغِّرُهَا فِي  
أَعْيُنِكُمْ فَتَجْتَمِعَ وَ تَكْتَبِرَ فَتَحِيطَ بِكُمْ؛ (میزان الحکمه / ح ۶۵۹۲)

حضرت عیسی به حواریون خود فرمود: گناهان صغیره و کوچک شمردن آن از حیل‌های شیطان است که آن را برای شما حقیر جلوه می‌دهد و آن را در چشمان شما کوچک نشان می‌دهد تا کم‌کم جمع شده و زیاد شود و شما را در بر بگیرد. [قطره قطره جمع گردد، وانگهی دریا شود].



### جرأت بر ارتکاب گناهان بزرگتر

قال الامام الرضا عليه السلام :

الصَّغَائِرُ مِنَ الذُّنُوبِ طُرُقُ الْكَبَائِرِ وَ مَنْ لَمْ يَخَفِ اللَّهَ  
فِي الْقَلِيلِ لَمْ يَخَفْهُ فِي الْكَثِيرِ؛ (میزان الحکمه / ح ۶۵۹۶)

ارتکاب گناهان کوچک، راهی است برای انجام گناهان بزرگ. کسی که در انجام گناهان صغیره از خداوند هراسی نداشته باشد، در ارتکاب گناهان کبیره نیز ترس و هراسی نخواهد داشت.

## (۲۷)

## لزوم ترس از قیامت

## وحشت همگان در روز قیامت

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ إِنَّ زَلْزَلَةَ السَّاعَةِ شَيْءٌ \*  
عَظِيمٌ يَوْمَ تَرَوُنَّهَا تُدْهَلُ كُلُّ مُرْضِعَةٍ عَمَّا أَرْضَعَتْ وَ تَضَعُ  
كُلُّ ذَاتِ حَمْلٍ حَمْلَهَا وَ تَرَى النَّاسَ سُكَارَىٰ وَ مَا هُمْ  
بِسُكَارَىٰ وَ لَكِنَّ عَذَابَ اللَّهِ شَدِيدٌ؛ (سوره ی حج/ ۲-۱)

ای مردم! از [عذاب] پروردگارتان بترسید که زلزله‌ی رستاخیز امر عظیمی است! روزی که آن رامی بینید، [آنچنان وحشت سراپای همه را فرامی گیرد که] هر مادر شیردهی، کودک شیرخوارش را فراموش می کند؛ و هر زن بارداری جنین خود را بر زمین می نهد؛ مردم را به ظاهر مست می بینی، در حالی که مست نیستند؛ لیکن از ترس عذاب شدید خدا به این حالت در آمده اند.



## فرار هولناک مردم در روز قیامت

فَإِذَا جَاءَتِ الصَّاحَّةُ \* يَوْمَ يَفِرُّ الْمَرْءُ مِنْ أَخِيهِ \* وَأُمِّهِ وَ  
أَبِيهِ \* وَ صَاحِبَتِهِ وَ بَنِيهِ؛ (سوره ی عبس/ ۳۶-۳۳)

هنگامی که آن صدای مهیب [صیحه‌ی رستاخیز] بیاید، [کافران در اندوه عمیقی فرو می روند]. در آن روز انسان از برادر خود و از مادر و پدرش و زن و فرزندانش می گریزد.



## ترک گناه به خاطر ترس از خدا

قال رسول الله ﷺ:

مَنْ عَرَضَتْ لَهُ فَاحِشَةٌ أَوْ شَهْوَةٌ فَاجْتَنَبَهَا مِنْ مَخَافَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ النَّارَ وَآمَنَهُ مِنَ الْفُرْعِ الْأَكْبَرِ وَأُنْجَزَ لَهُ مَا وَعَدَهُ فِي كِتَابِهِ فِي قَوْلِهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّاتٍ؛ (وسائل الشيعه/ ۱۱/ ۱۶۳)

هر شخصی که گناهی برایش پیش آید و به خاطر ترس از خداوند عزوجل آن را ترک نماید، خداوند متعال آتش را بر او حرام می کند و او را از گرفتاری های بزرگ قیامت حفظ می کند و در باغ های پر نعمت بهشت او را مسکن می دهد.



## لزوم حسابرسی به اعمال خود

قال الامام الصادق عليه السلام:

أَلَا فَحَاسِبُوا أَنْفُسَكُمْ قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا فَإِنَّ فِي الْقِيَامَةِ خَمْسِينَ مَوْقِفًا كُلُّ مَوْقِفٍ مِثْلُ أَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ؛

(بحار الانوار/ ۷/ ۱۲۶)

آگاه باشید به حساب اعمال خود برسید، قبل از آنکه به حساب اعمال شما برسند؛ چرا که در روز قیامت، پنجاه مکان حسابرسی که هر جایگاه به طور مثالی به مدت هزار سال است، وجود دارد.

## (۲۸)

**خشنودی خدا از رعایت تقوا****ضرورت تقوای پیشگی**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ قُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا \*  
يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَ  
رَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا؛ (سوره‌ی احزاب/ ۷۱- ۷۰)

ای کسانی که ایمان آورده‌اید! تقوای الهی پیشه کنید و سخن حق بگویید، تا خدا کارهای شما را اصلاح کند و گناهانتان را بپارزد و هر کس اطاعت خدا و رسولش کند، به رستگاری [و پیروزی] عظیمی دست یافته است.

**مصادیق تقوای الهی**

وَ إِذْ أَخَذْنَا مِيثَاقَ بَنِي إِسْرَائِيلَ لَا تَعْبُدُونَ إِلَّا اللَّهَ وَ  
بِأُولِي الدِّينِ إِحْسَانًا وَ ذِي الْقُرْبَىٰ وَ الْيَتَامَىٰ وَ الْمَسْكِينِ وَ  
قُولُوا لِلنَّاسِ حُسْنًا وَ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ ثُمَّ تَوَلَّيْتُمْ إِلَّا  
قَلِيلًا مِّنْكُمْ وَ أَنْتُمْ مُّعْرِضُونَ؛ (سوره‌ی بقره/ ۸۳)

[و به یاد آورید] زمانی را که از بنی اسرائیل پیمان گرفتیم که جز خداوند یگانه را پرستش نکنید و به پدر و مادر و نزدیکان و یتیمان و بینویان نیکی کنید؛ و با مردم به نیکی سخن بگویید؛ و نماز را برپا دارید و زکات بدهید. سپس [با اینکه پیمان بسته



بودید [همه‌ی شما] جز عده‌ی کمی [سرپیچی کردید؛ و از وفای به پیمان خود] رویگردان شدید.



### رعایت تقوا، شرط قبولی عمل

قال رسول الله ﷺ:

يَا أَبَادِرْ كُنْ بِالْعَمَلِ بِالتَّقْوَىٰ أَشَدَّ اهْتِمَاماً مِنْكَ بِالْعَمَلِ فَإِنَّهُ لَا يَقْبَلُ عَمَلٌ بِالتَّقْوَىٰ وَ كَيْفَ يَقْبَلُ عَمَلٌ يُتَقَبَّلُ يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ؛ (میزان الحکمه / ح ۱۴۳۳)

ای ابوذر! در انجام دادن کار همراه با تقوا، همت بیشتری داشته باش، چرا که عمل با تقوا کار کمی نیست و چگونه کم است عملی که مقبول خدا واقع شده است و خدای متعال چنین فرموده است که: خداوند فقط عمل همراه با تقوا را می‌پذیرد.



### کار با کیفیت، نشانه‌ی تقوامندی

قال رسول الله ﷺ:

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَىٰ يُحِبُّ إِذَا عَمِلَ أَحَدُكُمْ عَمَلًا أَنْ يُتْقِنَهُ؛

(کنز العمال / ۹۱۲۸)

همانا خداوند متعال دوست دارد بنده‌ای را که هرگاه کاری انجام می‌دهد، آن را محکم و با کیفیت انجام دهد.

## (۲۹)

## صفات مؤمن

برخی از ویژگی‌های اهل ایمان

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ إِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَجِلَتْ قُلُوبُهُمْ وَإِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ آيَاتُهُ زَادَتْهُمْ إِيمَانًا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ \* الَّذِينَ يُقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ؛ (سوره انفال ۳-۲)

مؤمنان در حقیقت کسانی‌اند که هرگاه نام خدا برده شود، دل‌هاشان هراسان می‌گردد و هنگامی که آیات خداوند بر آنها خوانده می‌شود، بر میزان ایمانشان افزوده می‌گردد و تنها بر پروردگار خود توکل دارند. همانها که نماز را برپای می‌دارند و از آنچه به ایشان روزی کرده‌ایم، انفاق می‌کنند.



مؤمن همانند زنبور عسل

قال رسول الله ﷺ:

الْمُؤْمِنُ كَالنَّحْلَةِ تَأْكُلُ طَيِّبًا وَتَضَعُ طَيِّبًا وَقَعَتْ فَلَمْ تُكْسِرْ وَ لَمْ تُفْسِدْ؛ (بحار الأنوار ۶۱/۲۳۸)

مؤمن مانند زنبور عسل است، از چیزهای پاکیزه می‌خورد و محصول پاکیزه از خود به جامی گذارد، پس چیزی را نمی‌شکند و فساد می‌آید.



**مؤمن، ذاکر و شاکر و صابر**

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

الْمُؤْمِنُ كَثِيرُ الْفِكْرِ، دَائِمُ الذِّكْرِ، عَلَيَّ التَّعْمَاءِ شَاكِرٌ، وَ

عَلَيَّ الْبَلَاءِ صَابِرٌ؛ (غرر الحکم / ۱۹۳۳)

انسان مؤمن زیاد فکر می کند، همیشه به یاد حق تعالی است. بر

نعمت های الهی شاکر و به هنگام بروز بلاها صابر و شکیباست.

**طعم گوارای ایمان**

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

لَا يَجِدُ عَبْدٌ طَعْمَ الْإِيمَانِ حَتَّىٰ يَتْرُكَ الْكِدْبَ هَزْلَهُ

وَجِدَّةً؛ (بحار الانوار / ۷۲ / ۱۴ / ۲۴۹)

تا بنده ای دروغ گفتن به شوخی و جدی را ترک نگفته

باشد، مزه و طعم ایمان را نمی چشد.

**دو صفت بارز مؤمن**

قال امیرالمؤمنین علیه السلام:

إِنَّمَا يَنْظُرُ الْمُؤْمِنُ إِلَى الدُّنْيَا بِعَيْنِ الإِعْتِبَارِ وَ يَفْقَهُ

مِنْهَا بِبَطْنِ الإِضْطِرَارِ؛ (نهج البلاغه / حکمت ۳۵۹)

مؤمن به چشم عبرت گرفتن به دنیا می نگردد و از دنیا فقط به

اندازه ی ضرورت بر می دارد.

(۳۰)

## مقام دعا به درگاه خدا

## منزلت دعا نزد خدا

قُلْ مَا يَعْجُبُكُمْ رَبِّي لَوْلَا دُعَاؤُكُمْ فَقَدْ كَذَّبْتُمْ فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا؛ (سوره ی فرقان / ۷۷)

[ای پیامبر به این مردم] بگو: اگر دعاهاى شما نباشد؛ پروردگارم به شما هیچ توجه و اعتنائی نخواهد داشت؛ شما [آیات خدا و پیامبران را] تکذیب کردید، پس به زودی کیفر [این عمل] دامان شما را می گیرد و همواره با شما خواهد بود.

دعای حضرت موسی علیه السلام

فَسَقَىٰ لَهُمَا ثُمَّ تَوَلَّىٰ إِلَى الظِّلِّ فَقَالَ رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ؛ (سوره ی قصص / ۲۴)

حضرت موسی علیه السلام [گوسفندان] آن دو [دختران شعیب] را سیراب کرد؛ سپس رو به سایه آورد و عرض کرد: پروردگارا! من به هر [رزق و] خیری که برایم بفرستی، سخت نیازمندم.

استغاثه حضرت ایوب علیه السلام

وَ أَيُّوبَ إِذْ نَادَىٰ رَبَّهُ أَنِّي مَسَّنِيَ الضُّرُّ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ؛ (سوره ی انبیاء / ۸۳)

و ایوب را [به یاد آور] هنگامی که پروردگارش را خواند  
 [و عرضه داشت]: بدحالی و مشکلات به من روی آورده است و  
 تو ای پروردگار من [به سبب اینکه] مهربانترین مهربانانی [آن را  
 از من دور ساز].



### دفع بلا با دعا

قال رسول الله ﷺ:

إِدْفَعُوا أَبْوَابَ الْبَلَاءِ بِالْذُّعَاءِ؛ (بحار الانوار ۲۵/۶۱)

انواع بلاهارا با دعای خالصانه به درگاه خدا از خود دور سازید.



### تأخیر در اجابت دعا به سبب گناه

قال الامام الباقر عليه السلام:

إِنَّ الْعَبْدَ يَسْأَلُ الْحَاجَةَ فَيَكُونُ فِي شَأْنِهِ قَضَاؤُهَا وَ...  
 فَيُدْنِبُ الْعَبْدُ ذَنْبًا فَيَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لِلْمَلِكِ لَا تَقْضِ  
 حَاجَتَهُ وَ احْرِمَهُ إِيَّاهَا فَاتَّهَتْ تَعَرَّضَ لِسَخَطِي وَ اسْتَوْجَبَ  
 الْحِرْمَانَ مِنِّي؛ (کافی ۱۴/۲۷۱/۲)

همانا بنده، حاجتی درخواست می نماید و در معرض اجابت  
 قرار می گیرد، لکن مرتکب گناهی می شود و خداوند متعال به  
 فرشته‌های فرماید حاجت این شخص را بر آورده ننماید و او را  
 محروم گردانید؛ زیرا او گناهی مرتکب شده و خود را در معرض خشم  
 من قرار داده است، لذا مستوجب محروم شدن از جانب من می باشد.

## (۳۱)

## فضیلت نماز شب

## فضیلت نماز شب

وَمِنَ اللَّيْلِ فَتَهَجَّدْ بِهِ نَافِلَةً لَكَ عَسَىٰ أَنْ يَبْعَثَكَ  
رَبُّكَ مَقَامًا مَّحْمُودًا؛ (سوره‌ی اسراء/ ۷۹)

و پاسی از شب را [از خواب برخیز، و] قرآن [و نماز]  
بخوان. این یک وظیفه‌ی اضافی برای توست؛ امید است  
پروردگارت تو را به مقامی در خور ستایش نائل گرداند.



## هدایای چشمگیر نماز شب

تَتَجَافَىٰ جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَ  
طَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ \* فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِنْ  
قُدْرَةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ؛ (سوره‌ی سجده/ ۱۷-۱۶)

[مؤمنان راستین] پهلوهایشان را در دل شب از بسترها دور  
می‌سازند [و به پامی خیزند و روبه درگاه خدای آورند] و پروردگار  
خود را با بیم و امید می‌خوانند، و از آنچه به آنان روزی داده ایم انفاق

می‌کنند. هیچ کسی نمی‌تواند بفهمد که چه پاداش‌های مهمتی که مایه‌ی روشنی چشم‌هاست برای آنها نهفته شده، این پاداش کارهایی [عبادت و انفاق] است که انجام می‌دادند.



### سفارش اکید به نماز شب

قال رسول الله ﷺ:

ما زال جبرئيلُ يُوصيني بِقيامِ اللَّيْلِ حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّ خِيَارَ أُمَّتِي لَنْ يَنَامُوا؛ (وسائل الشَّيْخِ ٨/١٥٤/١٠٢٨٦)

پیامبر اکرم ﷺ فرمود: پیوسته جبرئیل مرا به نماز شب سفارش نمود که من گمان کردم خوبان امت من، شب را هرگز نمی‌خوانند.



### نماز شب، نشانه‌ی بارز ایمان

قال رسول الله ﷺ:

مَنْ كَانَ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَلَا يَبِيتَنَّ إِلَّا يَوْتِرًا؛

(من لا يحضره الفقيه ١/٢٠٠)

کسی که به خدا و روز قیامت مؤمن باشد، شب را نخوابد مگر آنکه نماز و تر را بخواند [۲ رکعت شَفْع و ۱ رکعت وَتْر].

### شیعه‌ی حقیقی

قال الامام الصادق عليه السلام:

لَيْسَ مِمَّنْ تَرَكَ صَلَاةَ اللَّيْلِ؛ (وسائل الشَّيْخِ ٨/١٦٢/٨)

شیعه‌ی حقیقی ما نیست، کسی که نماز شب را ترک کند.



### محرومیت از نماز شب

قال الامام الصادق عليه السلام :

إِنَّ الرَّجُلَ لَيَكْذِبُ الْكَذِبَةَ فَيُحْرَمُ بِهَا صَلَاةَ اللَّيْلِ؛

(المُتَّقِنَةُ مفید/۱۴۱)

همانا انسان یک دروغ می گوید، و از نماز شب محروم می شود.



### مرکب تیزرو شب

قال الامام العسکری عليه السلام :

إِنَّ الْوُضُوءَ إِلَى اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ سَفَرٌ لَا يُدْرَكُ إِلَّا بِامْتِطَاءِ

اللَّيْلِ؛ (بحار الانوار/۷۵/۳۸۰)

همانا رسیدن به خداوند عزوجل سفری است که امکان

نمی یابد مگر با سوار شدن بر مرکب شب [تهجد شبانه].



### روشنایی قبر

قال رسول الله ﷺ :

صَلَاةُ اللَّيْلِ سِرَاحٌ لِصَاحِبِهَا فِي ظُلْمَةِ الْقَبْرِ؛

(ارشادالقلوب/۱/۱۹۰)

نماز شب چراغ صاحبش در تاریکی قبر است.



(۳۲)

## عظمت قرآن

تأمل در عظمت قرآن

لَوْ أَنْزَلْنَا هَذَا الْقُرْآنَ عَلَىٰ جَبَلٍ لَّرَأَيْتَهُ خَاشِعًا مُّتَصَدِّعًا  
مِّنْ خَشْيَةِ اللَّهِ وَتِلْكَ الْأَمْثَالُ نَضْرِبُهَا لِلنَّاسِ لَعَلَّهُمْ  
يَتَفَكَّرُونَ؛ (سوره ی حشر/ ۲۱)

اگر ما این قرآن را بر سر کوهی نازل می کردیم، هر آینه  
می دیدی که در برابر عظمت قرآن و از خوف خدا شکافته و  
متلاشی می شود! اینها مثال هایی است که برای مردم بیان  
می کنیم، شاید در آن بیندیشند] و به عظمت این کتاب آسمانی  
وقوف بیشتری یابند].



آثار معنوی استماع قرآن

اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ كِتَابًا مُّتَشَابِهًا مَّثَانِيَ تَقْشَعِرُّ  
مِنْهُ جُلُودُ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ ثُمَّ تَلِينُ جُلُودُهُمْ وَقُلُوبُهُمْ

إِلَىٰ ذِكْرِ اللَّهِ ذَلِكَ هَدَىٰ اللَّهُ يَهْدِي بِهِ مَنْ يَشَاءُ وَ مَنْ يُضَلِّلِ  
 اللَّهُ فَمَا لَهُ مِنْ هَادٍ؛ (سوره ی زمر/ ۲۳)

خداوند بهترین سخن را نازل کرده، کتابی که آیاتش [در  
 لطف و زیبایی و عمق و محتوا] همانند یکدیگر است؛ آیاتی  
 مکرر دارد [با تکراری شوق انگیز] که از شنیدن آیاتش لرزه بر  
 اندام کسانی که از پروردگارشان می ترسند می افتد؛ سپس برون و  
 درونشان، نرم و متوجه ذکر خدا می شود؛ این هدایت الهی است  
 که هر کس را بخواهد به وسیله آن راهنمایی می کند و هر کس  
 را خداوند گمراه سازد، راهنما و هدایتگری برای او نخواهد بود.



### تجلی خدا در قرآن

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام:

فَتَجَلَّىٰ لَهُمْ سُبْحَانَهُ فِي كِتَابِهِ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَكُونُوا رَأَوْهُ  
 بِمَا أَرَاهُمْ مِنْ قُدْرَتِهِ؛ (نهج البلاغه / خ ۱۴۷)

خداوند سبحان برای مردم در قرآن کریم بدون آنکه او را  
 ببینند جلوه و تجلی نموده است؛ همانگونه که با [آفرینش آسمان و  
 زمین و اختلاف شب و روز] قدرت خود را به آنها نشان داده است.



### لزوم تدبیر در آیات قرآن

قال الامام اميرالمؤمنين عليه السلام:

أَلَا لَا حَيْرَ فِي قِرَاءَةِ لَيْسَ فِيهَا تَدْبِيرٌ أَلَا لَا حَيْرَ فِي عِبَادَةِ

لَيْسَ فِيهَا تَقَهُ: (میزان الحکمه / ح ۱۶۵۲۴)

آگاه باشید در قرائت قرآنی که همراه با تفکر و اندیشه نباشد، خیر و برکت [زیادی] نیست و هر عبادتی هم که با فهم و درک، توأم نباشد، خیر و فایده‌ی چندانی ندارد.



### فضیلت قرآن

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم:

فَضْلُ الْقُرْآنِ عَلَى سَائِرِ الْكَلَامِ كَفَضْلِ اللَّهِ عَلَى خَلْقِهِ؛

(جامع الاخبار / ۴۰)

برتری قرآن بر دیگر سخنان مانند برتری خدا بر خلق اوست.



### شگفتی‌های قرآن

قال اميرالمؤمنين عليه السلام:

إِنَّ الْقُرْآنَ ظَاهِرُهُ أُنِيقٌ وَبَاطِنُهُ عَمِيقٌ لَا تَفْنَى عَجَائِبُهُ وَلَا

تَنْقُضِي عَرَائِبُهُ وَلَا تُكْشَفُ الظُّلْمَاتُ إِلَّا بِهِ؛ (نهج البلاغه / خطبه ۱۸)

همانا قرآن دارای ظاهری زیبا و باطنی ژرف و ناپیداست،

مطالب شگفت‌آور و اسرار نهفته‌ی آن پایانی ندارد و تاریکی‌ها

بدون قرآن رفع نمی‌گردد.

## (۳۳)

## فهم حقایق قرآن

## مقام والای قرآن

إِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ \* فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ \* لَا يَمَسُّهُ إِلَّا  
 الْمُطَهَّرُونَ \* تَنْزِيلٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ؛ (سورهی واقعه / ۸۰-۷۷)

آن، قرآن کریمی است که در کتابی محفوظ جای دارد، و  
 جز با کسان نمی توانند به [حقیقت معارف] آن دست یابند، آن از  
 سوی پروردگار عالمیان نازل شده است.



## لزوم آموزش قرآن

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام :  
 وَ تَعَلَّمُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ أَحْسَنُ الْحَدِيثِ وَ تَفَقَّهُوا فِيهِ فَإِنَّهُ  
 رَبِيعُ الْقُلُوبِ؛ (نهج البلاغه / خ ۱۱۰)

قرآن را فرا بگیرید؛ زیرا قرآن بهترین گفتارهاست و در  
 فهم آیات قرآن عمیق و دقیق شوید؛ زیرا آن درک و فهم، بهاری  
 برای دل های شماست.



## مراتب فهم قرآن

قال الامام زين العابدين عليه السلام:

كِتَابُ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ عَلَى أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ: عَلَى الْعِبَارَةِ وَ  
الإِشَارَةِ وَاللَّطَائِفِ وَالْحَقَائِقِ. فَالْعِبَارَةُ لِلْعَوَامِّ وَالِإِشَارَةُ  
لِلْخَوَاصِّ وَاللَّطَائِفُ لِلْأَوْلِيَاءِ وَالْحَقَائِقُ لِلْأَنْبِيَاءِ؛

(بحار الانوار/۹۲/۲۰/۱۸)

کتاب خداوند متعال بر چهار قسم است: عبارات،  
اشارات، لطایف و حقایق؛ عبارات‌های ظاهری قرآن برای مردم  
عادی، اشارات برای انسان‌های خاص، لطایف قرآن برای اولیای  
الهی و حقایق آن برای پیامبران است.



## عبرت آموزی از قرآن

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام:

تَدَبَّرُوا آيَاتِ الْقُرْآنِ وَ اعْتَبِرُوا بِهِ فَإِنَّهُ أَبْلَغُ الْعِبَرِ؛

(غررالحکم/۱۹۸۵)

در آیات قرآن بیندیشید و به وسیله‌ی آن عبرت بگیرید که  
قرآن رساترین عبرت‌هاست.

## (۳۴)

## فضیلت تلاوت قرآن

## قرائت قرآن تا حدّ ممکن

...فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنَ الْقُرْآنِ عَلِمَ أَنْ سَيَكُونُ مِنْكُمْ مَرْضًى وَ آخَرُونَ يَضْرِبُونَ فِي الْأَرْضِ يَلْتَمِعُونَ مِنْ فَضْلِ اللَّهِ وَ آخَرُونَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَاقْرَءُوا مَا تَيَسَّرَ مِنْهُ وَ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَ آتُوا الزَّكَاةَ وَ أَقْرِضُوا اللَّهَ قَرْضًا حَسَنًا وَ مَا تُقَدِّمُوا لِأَنْفُسِكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَجِدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ هُوَ خَيْرًا وَ أَعْظَمَ أَجْرًا وَ اسْتَغْفِرُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ؛ (سوره ی مزل/آیه آخر)

...تا آنجا که برای شما میسر است قرآن بخوانید. خدا

می داند گروهی از شما بیمار می شوید و گروهی دیگر برای به دست آوردن فضل الهی [و کسب رزق و روزی] به سفر می روند و گروهی دیگر در راه خدا جهاد می کنند [و از تلاوت قرآن باز می مانند]، پس به اندازه ای که برای شما ممکن است از قرآن تلاوت کنید و نماز را برپا دارید و زکات بپردازید و به خدا

قرض الحسنه دهید [در راه او انفاق نمایید] و [بدانید] آنچه را از کارهای نیک برای خود از پیش می فرستید نزد خدا به بهترین وجه و بزرگ ترین پاداش، خواهید یافت و از خدا آمرزش بطلبید که خداوند آمرزنده و مهربان است.



### تلاش برای یادگیری قرآن

قال رسول الله ﷺ :

الْقُرْآنُ مَا دُبِّيَهُ اللَّهُ فَتَعَلَّمُوا مَا دُبِّيَتْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ؛

(مستدرک الوسائل / ۴ / ۲۵۸)

قرآن سفره‌ی گسترده‌ی الهی است؛ پس هر چه در توان دارید در آموزش و فراگیری معارف قرآن کوشش و تلاش کنید.



### قرآن، پناه امن مؤمن

قال علي بن الحسين عليه السلام :

لَوْ مَاتَ مَنْ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ لَمَا اسْتَوْحِشْتُ بَعْدَ

أَنْ يَكُونَ الْقُرْآنُ مَعِيَ؛ (کافی / ۲ / ۶۰۲)

اگر همه‌ی کسانی که در شرق و غرب این عالم زندگی می کنند، از دنیا بروند و تنها قرآن با من مانوس باشد، هیچ ترس و هراسی به دل من نخواهد یافت.



### تلاوت پنجاه آیه در روز

قال الامام الصادق عليه السلام :

الْقُرْآنُ عَهْدُ اللَّهِ إِلَىٰ خَلْقِهِ فَقَدْ يَنْبَغِي لِلْمَرْءِ الْمُسْلِمِ أَنْ  
يَنْظُرَ فِي عَهْدِهِ وَ أَنْ يَقْرَأَ مِنْهُ فِي كُلِّ يَوْمٍ خَمْسِينَ آيَةً؛

(وسائل الشیعه / ۶ / ۱۹۸)

قرآن عهد و پیمان خداوند متعال با بندگان است؛ پس

سزاوار است انسان مسلمان به این عهد الهی بنگرد و هر روز

پنجاه آیه از آن را تلاوت نماید.



### جلای دل با قرآن

قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ لَتَصْدَأُ كَمَا يَصْدَأُ الْحَدِيدُ وَإِنَّ جَلَاءَهَا

قِرَاءَةُ الْقُرْآنِ؛ (ارشاد القلوب / ۷۸ / ۱)

همانا دلها مانند آهن زنگ می زند و آنچه آنها را جلا

می دهد قرائت قرآن است.



## (۳۵)

## فضیلت تفکر

تفکر، سفارش خداوند

قُلْ إِنَّمَا أَعْظُمُ بِوَاحِدَةٍ أَنْ تَقُومُوا لِلَّهِ مَثْنَىٰ وَفُرَادَىٰ

ثُمَّ تَتَفَكَّرُوا؛ (سوره ی سبأ/ ۴۶)

[ای پیامبر، به این مردم] بگو: شما را تنها به یک چیز اندرز

می‌دهم و آن اینکه دو نفری یا به تنهایی برای رضای خدا قیام

کنید، سپس فکر خود را فعال سازید.



تفکر در پدیده‌های عالم

وَ سَخَّرَ لَكُمْ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا

مِنْهُ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ؛ (سوره ی جاثیه/ ۱۳)

خداوند متعال آنچه را که در آسمان‌ها و آنچه را در زمین

آفریده است مسخر شما قرار داده است؛ همانا در این امر

نشانه‌های [مهمی] است برای کسانی که اهل فکرند.



### فضیلت تفکر

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

تَفَكَّرُ سَاعَةً خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سِتِّينَ سَنَةً؛ (بحار الانوار / ۶۹ / ۲۹۳)

یک لحظه فکر کردن از شصت سال عبادت بهتر است.



### بیداری قلب با تفکر

قال الامام امیرالمؤمنین علیه السلام:

نَبَّهَ بِالتَّفَكُّرِ قَلْبَكَ وَ جَافِ عَنِ اللَّيْلِ جَنَبَكَ وَ اتَّقِ اللَّهَ

رَبِّكَ؛ (کافی / ۲ / ۱ / ۵۴)

قلبت را با تفکر بیدار کن و شب هنگام، بدنت را از بستر

جدانما [برای نماز شب برخیز] و در همه حال از پروردگارت

تقوا و پروا داشته باش.



### بیشترین عبادت ابوذر

قال الامام الصادق علیه السلام:

كَانَ أَكْثَرَ عِبَادَةِ أَبِي ذَرٍّ التَّفَكُّرَ وَ الإِعْتِبَارَ؛

(بحار الانوار / ۷۱ / ۳۲۳ / ۶)

بیشترین عبادت ابوذر فکر کردن و عبرت آموختن از

حوادث روزگار بود.

## (۳۶)

## مشابهت بهار و قیامت

## احیای زمین جلوه‌ای از رستاخیز

وَ اللَّهُ الَّذِي أَرْسَلَ الرِّيحَ فَتُبْرِئُ سَحَابًا فَنُفِقْنَاهُ إِلَىٰ بَلَدٍ مَّيِّتٍ  
فَأُحْيَيْنَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا كَذَلِكَ النُّشُورُ؛ (سوره‌ی فاطر/ ۹)

خداوند متعال است که بادهای فرستاد تا ابرهائی را به حرکت در آورند؛ ما این ابرها را به سوی زمین مرده‌ای فرستادیم و به وسیله آن، زمین را پس از مردنش زنده می‌کنیم؛ رستاخیز نیز همین گونه برپا می‌شود.



## مشابهت بهار و قیامت

وَ مِنْ آيَاتِهِ أَنْتَكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنْزَلْنَا عَلَيْهَا  
الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَ رَبَّتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لَمُخِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَىٰ  
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ؛ (سوره‌ی فصلت/ ۳۹)

وازنشانه‌های قدرت خداوند این که زمین را خشک [و بی جان] می‌بینی، اما هنگامی که آب [باران] بر آن فرو می‌فرستیم به جنبش درمی‌آید و نمو می‌کند؛ همان خداوندی که آن را زنده کرد، مردگان را نیز زنده می‌کند؛ همانا او بر انجام هر کاری تواناست.



### بهار و یاد قیامت

قال رسول الله ﷺ :

إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّبِيعَ فَأَكْثِرُوا ذِكْرَ النَّسُورِ؛ (میزان الحکمه)

هرگاه بهار را مشاهده نمودید، فراوان یاد برانگیخته شدن از

قبرها باشید.



### شباهت مرگ به خواب

قال رسول الله ﷺ :

وَ الَّذِي بَعَثَنِي بِالْحَقِّ لَتَمُوتُنَّ كَمَا تَنَامُونَ وَ لَتُبْعَثُنَّ

كَمَا تَسْتَيْقِظُونَ؛ (بحار الأنوار/ ۱۸/ ۱۹۷)

قسم به خداوندی که مرا به حق مبعوث گرداند، همانگونه

که می‌خوابید از دنیا می‌روید و همانگونه که بیدار می‌شوید [در

روز قیامت] برانگیخته می‌شوید.



### مرگ سبب بیداری

قال رسول الله ﷺ :

النَّاسُ نِيَامٌ فَإِذَا مَاتُوا انْتَبَهُوا؛ (بحار الأنوار / ۵۰ / ۱۳۴)

مردم در خواب [غفلت] به سر می برند، هرگاه از دنیا بروند

بیدار می شوند [و به حقیقت مطلب پی می برند].



### باور قیامت

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام :

عَجِبْتُ لِمَنْ أَنْكَرَ النَّشْأَةَ الْآخِرَىٰ وَهُوَ يَرَى النَّشْأَةَ

الأولى؛ (نهج البلاغه / حکمت ۱۲۱)

در شگفتم از کسی که پیدایش معاد و بازگشت در قیامت را

انکار می کند و حال آنکه پیدایش از نطفه را می بیند.



### ضعف یقین

قال رسول الله ﷺ :

لَوْ كُنْتُمْ تُوقِنُونَ بِخَيْرِ الْآخِرَةِ وَشَرِّهَا كَمَا تَوْقِنُونَ

بِالدُّنْيَا لَأَثَرْتُمْ طَلَبَ الْآخِرَةِ؛ (مجموعه ورام / ۱ / ۱۳۴)

اگر یقین شما به خیر و شرّ آخرت همانند یقینتان به خیر و

شرّ دنیا می بود، البته آخرت را انتخاب می کردید و در راه آن

تلاش می نمودید.

## (۳۷)

## چشم باطن بین

آخرت اندیشی انبیاء علیهم السلام

وَأَدْكُرْ عِبَادَنَا إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدِي وَ  
 الْإِبْصَارِ \* إِنَّا أَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذُكِّرَى الدَّارِ؛ (سوره ی ص / ۴۶-۴۵)  
 و به خاطر بیاور بندگان ما ابراهیم و اسحاق و یعقوب را که  
 صاحبان دست‌های نیر و مند و چشم‌های بینا و با بصیرت بودند. ما  
 آنها را با صفت خاص آخرت اندیشی و یزگی بخشیدیم.



## مؤمن و چهار چشم او

قال رسول الله صلی الله علیه و آله:

مَا مِنْ عَبْدٍ إِلَّا فِي وَجْهِهِ عَيْنَانِ يُبْصِرُ بِهِمَا أَمْرَ الدُّنْيَا وَ  
 عَيْنَانِ فِي قَلْبِهِ يُبْصِرُ بِهِمَا أَمْرَ الْآخِرَةِ فَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ  
 بَعْدُ خَيْرًا فَتَحَّ عَيْنَيْهِ اللَّتَيْنِ فِي قَلْبِهِ؛ (کنز العمال / ۴۳-۳۰)

هیچ بنده‌ای نیست، مگر اینکه دارای چهار چشم است: با دو  
 چشم ظاهری خود به امر دنیا می‌نگرد و با دو چشم باطنی به امر  
 آخرت. هرگاه خداوند عز و جلّ خیر بنده‌ای را بخواهد، دو چشم

باطنی او را که در قلب اوست، می‌گشاید] و او علاوه بر زندگی دنیایی به امور اخروی خود به طور جدی توجه دارد].



### دلی حقیقت بین

قال رسول الله ﷺ :

لَوْلَا أَنَّ الشَّيَاطِينَ يَحُومُونَ عَلَى قُلُوبِ بَنِي آدَمَ لَنَظَرُوا إِلَى الْمَلَكُوتِ؛ (بحار الانوار / ۳۹/۵۹/۷۰)

اگر شیاطین با و سوسه‌های خود، قلب‌های فرزندان آدم را احاطه نمی‌کردند، آنان با همین چشمان خود [می‌توانستند] نظاره‌گر عالم ملکوت باشند.



### هوشمندی مؤمن

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام :

المؤمن كَيْسٌ فَطِنٌ؛ (میزان الحکمه)

انسان مؤمن، زیرک و باهوش است.



### بدترین کوری

قال رسول الله ﷺ :

شَرُّ الْعَمَى عَمَى الْقَلْبِ؛ (امالی صدوق / ۴۸۸)

بدترین کوری، کوری دل است.

## (۳۸)

## فضیلت صبر و استقامت

بهشت، نتیجه‌ی صبر و استقامت

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَامُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ  
الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ  
تُوعَدُونَ؛ (سوره‌ی فصلت / ۳۰)

به یقین کسانی که گفتند: پروردگار ما خداوند یگانه  
است؛ سپس [بر این عقیده‌ی خود] استقامت کردند، فرشتگان بر  
آنان نازل می‌شوند [و به آنان الهام می‌کنند] که ترسی نداشته  
باشید و غمگین مباشید و بشارت باد بر شما به ورود در آن بهشتی  
که به شما وعده داده شده است.



لزوم استقامت و ترک طغیان

فَأَسْتَقِمُّ كَمَا أُمِرْتُ وَمَنْ تَابَ مَعَكَ وَلَا تَطْغَوْا إِنَّهُ بِمَا  
تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ؛ (سوره‌ی هود / ۱۱۲)



[ای پیامبر] همانگونه که بدان فرمان یافته‌ای در مقابل سختی‌ها و ناملایمات استقامت پیشه کن و همچنین کسانی که با تو، همراه شده‌اند [باید استقامت بورزند] و طغیان نکنند که خداوند آنچه را که انجام می‌دهند می‌بیند.



### آسانی به دنبال هر سختی

قال رسول الله ﷺ:

إِنَّ النَّصْرَ مَعَ الصَّبْرِ وَالْفَرْجَ مَعَ الْكَرْبِ وَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ

يُسْرًا؛ (بحار الانوار/ ۲/ ۸۸/ ۷۷)

همانا نصرت الهی همراه با صبر و بردباری است گشایش در هر کار با تحمل سختی‌ها همراه است و همانا به دنبال هر سختی‌ای، آسانی نصیب خواهد شد.



### مرتبه‌ی بالای صبر

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام:

الصَّبْرُ مِنَ الْإِيْمَانِ كَالرَّأْسِ مِنَ الْجَسَدِ؛ (کافی/ ۲/ ۸۸)

صبر نسبت به ایمان مانند سر انسان است نسبت به بدنش.



### پاداش تحمّل مصیبت

قال الامام الصادق عليه السلام:

لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا لَهُ فِي الْمَصَائِبِ مِنَ الْأَجْرِ لَتَمَنَّى أَنْ

يُقَرَّضَ بِالْمَقَارِيضِ؛ (بحار الانوار/ ۶۴/ ۳۴۰)

اگر مؤمن می دانست در تحمّل مصیبت ها تا چه اندازه اجر و

پاداش برای او منظور می شود، هر آینه آرزو می کرد او را با

قیچی تکه تکه می کردند.



### صبوری، لازمه ی زندگی

قال رسول الله صلى الله عليه وآله:

مَنْ لَا يُعِدُّ الصَّبْرَ لِتَوَائِبِ الدَّهْرِ يَعْجُزُ؛ (نهج الفصاحه/ ۷۷۴)

کسی که صبر را برای مصیبت های روزگار آماده نکند

ناتوان گردد.



### اجر بالای بردباری

قال الامام الصادق عليه السلام:

مَنْ ابْتُلِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ بِبَلَاءٍ فَصَبَرَ عَلَيْهِ كَانَ لَهُ مِثْلُ

أَجْرِ أَلْفِ شَهِيدٍ؛ (اصول کافی/ ۳/ ۱۴۶)

هر کس از مؤمنین به بلایی گرفتار شود و بر آن صبر نماید،

پاداش او مانند پاداش هزار شهید خواهد بود.

## (۳۹)

## راه عزتمندی در بین مردم

## راه محبوب شدن

إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَيَجْعَلُ لَهُمُ  
الرَّحْمَنُ وُدًّا؛ (سوره‌ی مریم/ ۹۶)

مسلماً کسانی که ایمان آورده و در انجام کارهای شایسته  
[انجام واجبات] تلاش کرده‌اند، خداوند رحمان، محبتی از آنان  
در دل‌های مردم قرار می‌دهد تا او را دوست داشته باشند.



## راه عزتمندی در بین مردم

قال الامام الصادق عليه السلام:

مَنْ أَرَادَ الْغِنَى بِمَا لَمْ يَلِدْهُ  
بِإِسْلَامٍ فَلْيُخْرِجْ مِنْ ذَلِكَ مَعْصِيَةَ اللَّهِ إِلَى عِزِّ طَاعَتِهِ؛

(مجموعه وزام / ۵۱/۱)

هر کس که علاقه‌مند است بدون مال، ثروتمند شود و  
بدون طایفه و فامیل، عزیز گردد و بدون حکومت و سلطنت،

عظمت و هیبت پیدا کند، پس باید از زیر بار ذلّت گناه خارج شود  
و به سوی عزّت طاعت الهی قدم گذارد.



### اثر عزّت بخش ترس از خدا

قال الامام الصادق عليه السلام:

مَنْ خَافَ اللَّهَ أَخَافَ اللَّهُ مِنْهُ كُلَّ شَيْءٍ وَمَنْ لَمْ يَخَفِ

اللَّهُ أَخَافَهُ اللَّهُ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ؛ (کافی/۲/۶۸/۳)

هر که از نافرمانی خداوند متعال ترس و پروا داشته باشد،

خداوند همه چیز را از او می ترساند و هر که از خداوند پروا

نداشته باشد، خداوند او را از هر چیزی می ترساند.



### تأثیر عزّت بخش تقوای الهی

قال الامام العسكري عليه السلام:

مَنْ اتَّقَى اللَّهَ يُتَّقَىٰ وَ مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ يُطَاعُ؛ (کافی/۱/۱۳۷)

هر که تقوای الهی داشته باشد [از خدا بترسد]، دیگران از

او ترس و هراس دارند و هر که خدا را اطاعت کند، دیگران از او

اطاعت می کنند.

(۴۰)

**برکات اجابت فرمان خدا****راه رسیدن به حیات معنوی**

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ  
 لِمَا يُحْيِيكُمْ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ  
 إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ؛ (سوره انفال/ ۲۴)

ای کسانی که ایمان آورده اید! دعوت خدا و پیامبر را  
 قبول کنید، هنگامی که شما را به سوی چیزی می خوانند که شما  
 را احیای می کند و بدانید خداوند میان انسان و قلب او حایل  
 می شود و [همه ی شما در قیامت] نزد او محشور می شوید.

**حیات واقعی**

قال الامام امير المؤمنين عليه السلام:

لا حياةَ إلا بالدِّينِ و لا مَوْتَ إلا بِجُحودِ اليقينِ؛

(میزان الحکمه / ح ۴۵۰۹)

زندگی فقط در سایه‌ی دینداری معنی می‌یابد و مرگ به واسطه‌ی انکار یقین و باورهای دینی پدید می‌آید.



### راه شبیه خدا شدن

قال الله تبارک و تعالی:

عَبْدِي أَطْعَنِي أَجْعَلْكَ مِثْلِي أَنَا حَيٌّ لَا أَمُوتُ أَجْعَلْكَ حَيًّا لَا تَمُوتُ أَنَا عَنِّي لَا أَفْتَقِرُ أَجْعَلْكَ عَنِّي لَا تَفْتَقِرُ؛

(جواهر السنیه / ۳۶۱)

بنده‌ی من، مرا اطاعت کن تا تو را مانند خود گردانم [خلیفه و جانشین من باشی]. من زنده هستم و مرگ ندارم تو را نیز زنده و جاوید قرار می‌دهم؛ من بی‌نیازی هستم که فقیر نمی‌شوم، تو را بی‌نیاز قرار می‌دهم تا نیازمند نشوی.



### راه عزتمندی

قال الامام العسکری عليه السلام:

مَا تَرَكَ الْحَقَّ عَزِيزًا إِلَّا دَلَّ وَلَا أَخَذَ بِهِ دَلِيلًا إِلَّا عَزَّ؛

(تحف العقول / ۴۸۹)

هیچ عزیزی حق را ترک نکند مگر آنکه خوار شود و هیچ خواری به حق نگراید مگر آنکه عزیز شود.

## (۴۱)

## برکات خُلق حَسَن

## جاذبه‌ی اخلاق نیکو

فِيمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَ لَوْ كُنْتَ فَظًا غَلِيظَ الْقَلْبِ  
لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَ اسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَ شَاوِرْهُمْ فِي  
الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ؛

(سوره‌ی آل عمران/۱۵۹)

به [برکت] رحمت الهی، در برابر آنان [مردم] نرم [و] مهربان [شدی و اگر خشن و سنگدل بودی، از اطراف تو، پراکنده می‌شدند. پس آنها را ببخش و برای آنها آمرزش بطلب؛ و در کارها، با آنان مشورت کن!! اقا هنگامی که تصمیم به انجام کاری گرفتی، [قاطع باش و] بر خدا توکل کن؛ زیرا خداوند متوکلان را دوست دارد.



## مقام صاحب خُلق حَسَن

قال رسول الله ﷺ:

إِنَّ الرَّجُلَ يُدْرِكُ بِحُسْنِ خُلُقِهِ دَرَجَةَ الصَّائِمِ الْقَائِمِ وَإِنَّ  
سَيِّئَ الْخُلُقِ لَيَكْتَبُ جَبْرًا وَ لَا يَمْلِكُ إِلَّا أَهْلَهُ؛

(شرح نهج البلاغه ابن ابی الحدید / ۳۳۸/۶)

همانا انسان به خاطر حُسن خلق به درجه و مقام افرادی می‌رسد که همیشه در دنیا روزه‌دار و شب زنده‌دار بوده‌اند و انسان بد اخلاق، هر آینه جبار و ستمگر محسوب می‌شود و حال آنکه جز خانواده‌ی خویش بر هیچ کس مسلط نیست [به خانواده‌ی خود ستم می‌نماید].



### برترین عمل در روز قیامت

قال رسول الله ﷺ:

مَا مِنْ شَيْءٍ أَثْقَلُ فِي الْمِيزَانِ مِنْ حُسْنِ الْخُلُقِ؛

(وسائل الشیعه / ۸ / ۵۰۶ / ۲۰)

هیچ چیزی در روز قیامت به هنگام سنجش اعمال، سنگین‌تر و گران‌بها تر از اخلاق نیکو نیست.



### بهترین خوبی‌ها

قال الامام الحسن بن علی علیه السلام:

إِنَّ أَحْسَنَ الْحَسَنِ الْخُلُقُ الْحَسَنُ؛ (خصال صدوق / ۲۹ / ۱۰۲)

همانا بهترین خوبی‌ها، اخلاق نیکو و شایسته است.



## (۴۲)

## تکریم همسر

## همسر، مایه‌ی آرامش

وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا  
إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ  
يَتَفَكَّرُونَ؛ (سوره‌ی روم/۲۱)

وا از نشانه‌های خداوند اینکه همسرانی از جنس خودتان  
برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و در میانتان مودت و  
رحمت قرار داد، همانا در این مودت و رحمت نشانه‌هایی است  
برای گروهی که تفکر می‌کنند.



## بهترین همسر

قال رسول الله ﷺ:

خَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لِأَهْلِهِ وَأَنَا خَيْرُكُمْ لِأَهْلِي؛ (وسائل/۱۲۲/۷)

بهترین شما مردی است که با خانواده‌ی خود مهربان و خوش‌رفتار باشد و من از همه‌ی شما نسبت به خانواده‌ام خوش‌رفتارترم.



### بهترین مردان

سُئِلَتْ عَنْ فَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ عليها السلام عَنْ خِيَارِ الرِّجَالِ فَقَالَتْ:

خِيَارُكُمْ أَلَيْبُنُكُمْ مَنَاكِبِهِ وَ أَكْرَمُهُمْ لِنِسَائِهِمْ؛ (دلائل الامامه / ۷)

از حضرت زهرا عليها السلام سؤال شد: بهترین مردان کیست؟

فرمود: بهترین مردان شما کسی است که در برخورد با مردم ملایم‌تر و مهربان‌تر باشد و نسبت به همسرانشان بزرگواری‌تر.



### نعمت همسر صالح

قال الامام الرضا عليه السلام :

مَا أَفَادَ عَبْدٌ عَبْدَهُ خَيْرًا مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ إِذَا رَأَاهَا سَرَّتُهُ

وَ إِذَا غَابَ عَنْهَا حَفِظَتْهُ فِي نَفْسِهَا وَ مَالِهِ؛ (کافی / ۵/ ۳۲۷)

هیچ بنده‌ای فایده‌ای بهتر از همسر صالح [زن مؤمن] نصیب

او نشده است که هرگاه او را ببیند خوشحال شود و هرگاه مسافرت

نماید، خود و مالش را برای او حفظ کند.

## (۴۳)

## ثواب ادای حاجت

مؤمنان، معاون یکدیگر باشند

... وَ تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَ التَّقْوَىٰ وَ لَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ

وَ الْعُدْوَانِ وَ اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ؛ (سوره ی مائده/۲)

... و [ای مؤمنان] در راه نیکوکاری و رعایت تقوای الهی با

یکدیگر همکاری کنید و [هرگز] در راه گناه و تجاوز همکاری

یکدیگر نباشید و از [مخالفت فرمان] خدا بپرهیزید که مجازات

خدا شدید است!



اجر شاد کردن مؤمن

قال الامام الصادق عليه السلام:

إِنَّ مِمَّا يُحِبُّ اللَّهُ مِنَ الْأَعْمَالِ إِدْخَالَ السُّرُورِ عَلَى

الْمُؤْمِنِ؛ (مصادقة الاخوان / ۶۰)

همانا از جمله اعمالی که محبوب خداوند متعال است،

خوشحال کردن بنده ی مؤمن است.



**ثواب رفع نیاز مؤمن**

قال الامام الصادق عليه السلام:

قَضَاءُ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ حَيْثُ مِنْ عَتَقَ أَلْفَ رَقَبَةٍ وَ حَيْثُ مِنْ  
حُمْلَانَ أَلْفِ فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛ (كافی/۱۹۳/۲)

بر آوردن حاجت مؤمن از آزاد کردن هزار بنده و انفاق  
هزار بار شتر در راه خداوند بهتر و برتر است.

**برابر با ۱۰ بار طواف کعبه**

قال الامام الصادق عليه السلام:

قَضَاءُ حَاجَةِ الْمُؤْمِنِ أَفْضَلُ مِنْ طَوَافٍ وَ طَوَافٍ وَ  
طَوَافٍ حَتَّىٰ عَدَّ عَشْرًا؛ (من لا يحضره الفقيه/۲/۲۰۸)

بر آوردن حاجت مؤمن از طواف خانه‌ی خدا، طواف  
خانه‌ی خدا و طواف خانه‌ی خدا تا اینکه امام عليه السلام پس از ده بار  
تکرار فرمود برتر و بالاتر است.

**عبادت در تمام عمر**

قال رسول الله صلى الله عليه وآله:

مَنْ قَضَىٰ لِأَخِيهِ الْمُؤْمِنِ حَاجَةً كَمَنْ عَبَدَ اللَّهَ دَهْرًا؛

(بحار الانوار/۳۰۲/۷۱)

کسی که نیازی از برادر ایمانی اش بر آورد، مانند کسی  
است که خدا را در تمام عمر عبادت کرده است.

## (۴۴)

## احسان به والدین

## نحوه‌ی رفتار با والدین

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا  
 إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أَفٌّ وَ  
 لَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا \* وَ اخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ  
 مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا؛

(سوره‌ی اسراء/ ۲۴-۲۳)

و پروردگارت فرمان داد جز او را نپرستید و به پدر و مادر  
 نیکی کنید. هرگاه یکی از آن دو، یا هر دوی آنها، نزد توبه سنّ  
 پیری رسند، [از روی ناراحتی] بر آنها اف مگوی و از آن دو  
 دوری مکن و با آنها به خوبی سخن بگوی و از روی محبت،  
 بالهای تواضع و فروتنی در برابرشان بگستران و بگو:

پروردگارا! همانگونه که آنها مرا در کودکی تربیت کردند، آن  
دورا مشمول رحمت خود قرار ده.



### سه پدر برای هر نفر

قال رسول الله ﷺ:

﴿أَنَا وَ عَلِيٌّ أَبَا هَذِهِ الْأُمَّةِ﴾؛ (بحار الانوار/ ۱۶/ ۹۵)

من و علی دو پدر [معنوی] این امت هستیم.

﴿الآبَاءُ ثَلَاثَةٌ أَبٌ وَلَدَكَ وَ أَبٌ عَلَّمَكَ وَ أَبٌ زَوَّجَكَ؛

پدران سه گروهند: پدری که از او متولد شدی؛ معلمی که

از او علم آموخته‌ای و پدر همسرت.



### سه دستور لازم الاجرا

قال الامام الباقر عليه السلام:

ثَلَاثٌ لَمْ يَجْعَلِ اللهُ عَزَّوَجَلَّ لِأَحَدٍ فِيهِنَّ رُحْصَةً: أَدَاءُ

الْأَمَانَةِ إِلَى الْبَرِّ وَالْفَاجِرِ، وَالْوَفَاءُ بِالْعَهْدِ لِلْبَرِّ وَالْفَاجِرِ وَ بِرُّ

الْوَالِدَيْنِ بَرِّينَ كَانَا أَوْ فَاجِرَيْنِ؛ (میزان الحکمه/ ح ۲۲۶۸۲)

سه چیز است که خداوند به هیچ کس اجازه‌ی ترک آنها نداده

است: ۱. ادای امانت به نیکوکار و گنهکار؛ ۲. وفای به عهد با نیکوکار و

گنهکار؛ ۳. نیکی به پدر و مادر، چه نیکوکار باشند یا گنهکار.

(۴۵)

## رعایت پاکیزگی

خداوند دوستدار پاکیزگان

... إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَ يُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ؛

(سوره ی بقره/۲۲۲)

... خداوند، توبه کنندگان و پاکیزگان را دوست می دارد.



بهشت، جایگاه پاکیزگان

قال رسول الله ﷺ:

تَنْظِفُوا بِكُلِّ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى بَنَى الْإِسْلَامَ عَلَى  
النَّظَافَةِ وَلَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ إِلَّا كَلٌّ تَطْيِيفٍ؛ (کنز العمال/۲۷۷۱)

پاکیزه باشید، هر قدر که در توان شماست، زیرا خداوند

متعال اسلام را بر پایه‌ی نظافت بنا نهاده است و هرگز داخل بهشت

نمی شود، مگر انسانی که پاکیزه باشد.



پاکیزگی صفت پیامبران

قال الامام علی بن موسی الرضا علیه السلام:

مِنْ أَخْلَاقِ الْأَنْبِيَاءِ النَّظْفُ؛ (بحار الانوار/ ۷۸/ ۳۳۵)

از جمله اخلاق و صفات پیامبران الهی، رعایت نظافت و

پاکیزگی است.

## (۴۶)

محبت اهل بیت علیهم السلام

تعظیم امر خدا و دل‌های باتقوا

وَ مَنْ يُعْظِمُ شَعَائِرَ اللَّهِ فَإِنَّهَا مِنْ تَقْوَى الْقُلُوبِ؛

(سوره‌ی حج/ ۳۲)

و هر کس شعائر الهی را بزرگ شمارد، بی تردید، این

تعظیم نشانه‌ی تقوامندی دل‌هاست.

نور محبت اهل بیت علیهم السلامقال رسول الله صلی الله علیه و آله:

أما و الله لا یحبُّ أهلَ بیتی عبْدٌ إلا أعطاهُ الله عزَّوجلَّ  
 نُوراً حتّٰی یردَّ علیَّ الحوضَ، و لا یبغضُ أهلَ بیتی عبْدٌ إلا  
 احتجَبَ اللهُ عنه یومَ القیامةِ؛ (شواهد التنزیل/ ۳۰۹/۲)

قسم به خداوند متعال هیچ بنده‌ای اهل بیت مرا دوست

ندارد، مگر اینکه خداوند عزوجلّ به او نوری عطا می‌گرداند، تا

اینکه در روز قیامت در کنار حوض کوثر بر من وارد شود و هیچ

شخصی، اهل بیت مرا دشمن نمی‌دارد، مگر اینکه از عنایات الهی

در روز قیامت محروم است.





### نورانی بودن فرد در روز قیامت

قال رسول الله ﷺ :

أَكْثَرُكُمْ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُكُمْ حُبًّا لِأَهْلِ مُحَمَّدٍ؛

(شواهد التنزیل/ ۲/ ۳۳۱۰)

ببشترین چهره‌های نورانی در روز قیامت کسانی‌اند که

نسبت به اهل بیت پیامبر بیشتر محبت داشته باشند.



### سبب ثبات قدم بر صراط

قال رسول الله ﷺ :

أَثْبَتُّكُمْ قَدَمًا عَلَى الصِّرَاطِ أَشَدُّكُمْ حُبًّا لِأَهْلِ بَيْتِي؛

(فضائل الشیعه/ ۶)

ثبات قدم‌ترین شما بر پل صراط کسی است که از همه

بیشتر به خاندان من محبت داشته باشد.



### اساس اسلام، محبت اهل بیت علیهم‌السلام

قال الامام الصادق عليه السلام :

لِكُلِّ شَيْءٍ اِسَاسٌ وَ اِسَاسُ الْاِسْلَامِ حُبُّنَا اَهْلَ الْبَيْتِ؛

(بحار الانوار/ ۲۷/ ۹۱)

هر چیزی بنیادی دارد و بنیاد اسلام محبت ما اهل بیت است.

## (۴۷)

**برکات ولایت اهل بیت علیهم السلام****مقام والی اهل بیت علیهم السلام**

...إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ

يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً؛ (سوره ی احزاب/۳۳)

... همانا اراده‌ی خداوند بر این قرار گرفته که پلیدی و

گناه را از شما اهل بیت دور گرداند و شما را در نهایت پاکی،

پاک سازد.

**برکات تمتک به مقام ولایت**

قال رسول الله ﷺ :

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى الْقَضِيبِ الْأَحْمَرِ الَّذِي غَرَسَهُ اللَّهُ

بِيَدِهِ وَ يَكُونَ مَتَمَسِّكاً بِهِ فَلْيَتَوَلَّ عَلِيّاً وَ الْأَئِمَّةَ مِنْ وَوَلَدِهِ فَإِنَّهُمْ

خَيْرُهُ اللَّهُ عَزَّ وَ جَلَّ وَ صَفْوَتُهُ وَ هُمْ الْمَعْصُومُونَ مِنْ كُلِّ ذَنْبٍ

وَ حَاطِيَّةٍ؛ (حصال شیخ صدوق / ۱۳۹)

هر کسی که دوست دارد به شاخه‌ی سرخی که خدای تعالی با دست خود کاشته است بنگرد و به آن دست آویزد، پس باید ولایت امام علی و امامانی که فرزندان او هستند را پذیرا باشد، چرا که آنان بهترین برگزیدگان خدای عزوجل هستند و آنان از هر گناه و خطایی پاک و مبرّایند.



### جایگاه والای اهل بیت علیهم السلام

قال الامام علی بن محمد الهادی علیه السلام :

...عَصَمَكُمُ اللَّهُ مِنَ الرَّزْلِ وَ آمَنَكُمُ مِنَ الْفِتَنِ وَ طَهَّرَكُمُ  
مِنَ الدَّنَسِ وَ اَذْهَبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ وَ طَهَّرَكُمُ تَطْهِيراً؛

(زیارت جامعه کبیره)

خداوند متعال شما اهل بیت را از هر لغزشی حفظ نمود و شمارا از فتنه‌ها ایمن گردانید و از آلودگی‌ها پاک نمود و شمارا از هر پلیدی و ناپاکی دور ساخت و شمارا در نهایت پاکی، پاک گرداند.



### کمال دیانت

قال الامام الرضا علیه السلام :

کَمَالُ الدِّينِ وَ لَا يَتَنَا وَ الْبِرَاءَةُ مِنْ عَدُوِّنَا؛ (بحار الانوار / ۲۷/ ۵۸)

کمال دینداری با ولایت ما اهل بیت و بیزاری از دشمنان ما

حاصل می شود.

## (۴۸)

## در انتظار ظهور

بشارت حکومت حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ  
لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ  
لَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ  
خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ  
ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ؛ (سوره ی نور/ ۵۵)

خداوند متعال به کسانی از شما که ایمان آورده و اعمال  
صالح انجام داده‌اند وعده می‌دهد که قطعاً آنان را حکمران روی  
زمین قرار دهد، همچنان که به پیشینیان آنها خلافت روی زمین را  
بخشید و برای آنان دین و آیین پسندیده، مقرر و مستقر خواهد  
فرمود و ترسشان را به امنیت و آرامش مبدل می‌کند، [آنچنان]  
که تنها مرا پرستند و چیزی را شریک من قرار ندهند و کسانی  
که پس از این دوران کافر شوند، آنان از جمله ی فاسقانند.



### پاداش ثبات ایمان در عصر غیبت

قال الامام علی بن الحسین علیه السلام:

مَنْ ثَبَّتَ عَلَيَّ مُوَالَاتِنَا فِي غَيْبَةِ قَائِمِنَا أَعْطَاهُ اللَّهُ  
عَزَّوَجَلَّ أَجْرَ أَلْفِ شَهِيدٍ مِنْ شُهَدَاءِ بَدْرٍ وَ أُحُدٍ؛

(بحار الانوار/ ۲/ ۲۵)

هر کس که بر ولایت ما اهل بیت در زمان غیبت قائم ما،  
ثابت قدم باشد، خداوند عزوجل پاداش هزار شهید از شهدای  
جنگ بدر و اُحُد به او عطا می فرماید.



### شیعیان حقیقی حضرت قائم (عج)

قال الامام الصادق علیه السلام:

يَا اِبَابَصِيرَ طُوبَى لَشِيعَةِ قَائِمِنَا الْمُنتَظِرِينَ لظُهُورِهِ فِي  
غَيْبَتِهِ وَ الْمُطِيعِينَ لَهُ فِي ظُهُورِهِ اُولَئِكَ اَوْلِيَاءُ اللَّهِ الَّذِيْنَ لَا  
خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَ لَا هُمْ يَحْزَنُونَ؛ (بحار الانوار/ ۵۲/ ۱۵۰)

ای ابابصیر! خوشا به حال شیعیان قائم ما که در زمان غیبت  
منتظر ظهور آن حضرت و در زمان حضور آن حضرت مطیع  
کامل او هستند. آنان دوستانِ خدا هستند که هیچ ترس و هراسی  
ندارند و اندوهگین نمی شوند.

(۴۹)

## اجر انتظار

حاکمیت مستضعفان بر روی زمین

و نُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ وَ  
 نَجْعَلَهُمْ أُمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ؛ (سورهی قصص/ ۵)

ما اراده کردیم که بر مستضعفان زمین منت نهیم و آنان را  
 پیشوایان زمین گردانیم و ایشان را وارثان روی زمین قرار دهیم.



ثواب انتظار ظهور حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

قال الامامُ الباقر (ع):

اعْلَمُوا أَنَّ الْمُتَنَظِّرَ لِهَذَا الْأَمْرِ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ الصَّائِمِ الْقَائِمِ؛

(کافی / ۲ / ۲۲۲)

بدانید اجر منتظر ظهور حضرت ولی عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

مانند شخصی است که روزها، روزه‌دار و شب‌ها را به عبادت

سپری می‌کند.



## فضیلت انتظار

قال الامام الصادق عليه السلام :

مَنْ مَاتَ مُنْتَظِرًا لِهَذَا الْأَمْرِ كَانَ كَمَنْ كَانَ مَعَ الْقَائِمِ  
فِي فُسْطَاطِهِ لَا بَلَّ كَانَ بِمَنْزِلَةِ الضَّارِبِ بَيْنَ يَدَيْ رَسُولِ اللَّهِ  
بِالسَّيْفِ؛ (بحار الانوار/ ۵۲/ ۱۴۶)

هر کس بمیرد، در حالی که منتظر امام عصر (عجل الله تعالی فرجه الشریف) باشد، مانند کسی است که در خیمه‌ی آن حضرت بوده با آن امام همراهی کند، نه بلکه مانند شمشیرزنی است که در کنار رسول خدا شمشیر زده است.



دو ویژگی منتظران حضرت مهدی (عجل الله تعالی فرجه الشریف)

قال الامام الصادق عليه السلام :

مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَصْحَابِ الْقَائِمِ فَلْيَنْتَظِرْ وَ لِيُعْمَلْ  
بِالْوَرَعِ وَ مَحَاسِنِ الْأَخْلَاقِ وَ هُوَ مُنْتَظِرٌ؛ (غیبت نعمانی/ ۲۰۰)

هر کس مشتاق است که از اصحاب امام عصر باشد پس باید منتظر باشد و با ورع [ترک شبهات] رفتار کند و از حُسن خلق برخوردار باشد، چنین کسی منتظر واقعی است.

## (۵۰)

مقام امام حسین علیه السلام

موقعیت ممتاز صاحب نفس مطمئنه

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ \* ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً  
مَرْضِيَّةً \* فَادْخُلِي فِي عِبَادِي \* وَادْخُلِي جَنَّاتِي؛

(سوره ی فجر / ۳۰-۲۷)

تو ای روح آرام گرفته! به سوی پروردگارت باز گرد در  
حالی که هم تواز او خشنودی و هم او از تو خشنود است، پس در  
زمره ی بندگانم در آی، و در بهشتم وارد شو!

پاداش اشک برای امام حسین علیه السلامقال الامام امير المؤمنين علیه السلام:

كُلُّ عَيْنٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بَاكِئَةٌ وَ كُلُّ عَيْنٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ  
سَاهِرَةٌ إِلَّا عَيْنٌ مِّنْ اِحْتِصَهِ اللهُ بِكَرَامَتِهِ وَ بَكَىٰ عَلَىٰ مَا  
يُنْتَهَكُ مِنَ الْحُسَيْنِ وَ آلِ مُحَمَّدٍ عليهم السلام؛ (ثواب الاعمال / ۱۰۸/۱)

هر چشمی روز قیامت گریان است و هر چشمی روز  
قیامت بر هم نهاده است، مگر چشمی که خدا به کرامت خود  
مورد عنایت قرار داده و آن چشمی است که بر مصائب امام  
حسین و اهل بیت علیهم السلام گریان شده است.





غرفه‌های بهشتی، پاداش عزاداران حسین علیه السلام

قال الامام زين العابدين علیه السلام :

أَيُّمَا مُؤْمِنٍ دَمَعَتْ عَيْنَاهُ لِقَتْلِ الْحُسَيْنِ حَتَّى تَسِيلَ عَلَيْهِ  
حَدَّيْهِ بَوَّأَهُ اللَّهُ بِهَا عُرْفًا يَسْكُنُهَا أَحْقَابًا؛ (وسائل الشيعة/ ۵۰۱/۱۴)

هر مؤمنی که برای شهادت امام حسین اشک از دیدگانش  
سرازیر شود تا بر گونه‌هایش جاری گردد، خداوند سالیان  
طولانی او را در غرفه‌های بهشتی جایگزین می‌گرداند.



ما به ازای شهادت سیدالشهداء علیه السلام

قال الامام الصادق علیه السلام :

إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى عَوَّضَ الْحُسَيْنِ علیه السلام مِنْ قَتْلِهِ أَنْ جَعَلَ  
الْإِمَامَةَ فِي ذُرِّيَّتِهِ وَ الشُّفَاءَ فِي تُرْبَتِهِ وَ اجَابَةَ الدُّعَاءِ عِنْدَ  
قَبْرِهِ؛ (بحار الانوار/ ۲۲۱/۴۴)

خداوند متعال در ازای شهادت امام حسین علیه السلام امامت را در  
فرزندان او و شفا در تربتش و اجابت دعا را در کنار قبرش قرار داد.

## (۵۱)

مقام حضرت زهرا علیها السلاملعنت بر آزارگر پیغمبر صلی الله علیه و آله

إِنَّ الَّذِينَ يُؤْذُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَأَعَدَّ لَهُمْ عَذَابًا مُهِينًا؛ (سورهی احزاب/ ۵۷)

آنان که خدا و پیامبرش را آزار می دهند، خداوند آنان را از رحمت خود در دنیا و آخرت محروم ساخته و برای آنها عذاب خوارکننده ای آماده کرده است.

ناراحتی فاطمه علیها السلام ناراحتی پیغمبر صلی الله علیه و آلهقال رسول الله صلی الله علیه و آله:

فَاطِمَةُ بَضْعَةٌ مِنِّي مَنْ سَرَّهَا فَقَدْ سَرَّنِي وَ مَنْ سَاءَ مَا فَقَدْ سَاءَ نِي فَاطِمَةُ أَعَزُّ النَّاسِ عَلَيَّ؛ (بحار الانوار/ ۴۳/ ۲۳/ ۱۷)

فاطمه پاره ای از تن من است. هر کسی فاطمه را خوشحال کند، مرا خوشحال کرده است و هر که فاطمه را ناراحت کند، مرا ناراحت کرده است فاطمه عزیزترین شخص نزد من است.



**خشم فاطمه علیها السلام، خشم پیغمبر صلی الله علیه و آله**

قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

إِنَّ اللَّهَ لَيَغْضَبُ لِعُضْبِ فَاطِمَةَ وَ يَرْضَى لِرِضَاهَا؛

(بحار الانوار/۴۳/۲۳/۱۷)

به یقین خداوند به خاطر خشم و غضب فاطمه خشمگین و

به خاطر خشنودی او خشنود می شود.



**الگوی من زهراست**

قال الامام المهدي (عجل الله تعالى فرجه الشريف) :

فِي ابْنَةِ رَسُولِ اللَّهِ لِي أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ؛ (بحار الانوار/۵۳/۱۸۰)

دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله [فاطمه زهرا علیها السلام] برای من الگوی

نیکویی است.



**مایه‌ی شادمانی قلب پیغمبر صلی الله علیه و آله**

قال رسول الله صلی الله علیه و آله :

فَاطِمَةُ بِهَجَّةٍ قَلْبِي وَ ابْنَاهَا تَمْرَةٌ قُوَادِي؛ (بحار الانوار/۲۳/۱۱۰)

فاطمه سُرور قلب من است و دو پسرش [حسن و حسین]

میوه‌ی دل منند.

## (۵۲)

## عفو و گذشت

## موجبات آمرزش خداوند

... وَ لِيَعْفُوا وَ لِيُصْنَفُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَ اللَّهُ

عَفُورٌ رَحِيمٌ؛ (سوره ی نور/ ۲۲)

... مؤمنان باید یکدیگر را عفو کنند و از خطاهای هم چشم

پوشند؛ آیا دوست نمی دارید خداوند شما را مورد آمرزش قرار

دهد و خداوند آمرزنده و مهربان است.



## مدارا با جاهلان

حُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ؛

(سوره ی اعراف/ ۱۹۹)

ای پیامبر، لغزش‌های آنان را ببخش و به نیکی‌ها دعوت کن

و از جاهلان روی بگردان [و با آنان ستیزه مکن].



### امتیاز عفوکنندگان در روز قیامت

قال رسول الله ﷺ:

إِذَا عَنَّتْ لَكُمْ غَضَبَةٌ فَأَذُوها بِالْعَفْوِ إِنَّهُ يُنَادِي مُنَادٍ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: مَنْ كَانَ لَهُ عَلَى اللَّهِ أَجْرٌ فَلْيَتَّقِمْ فَلَا يَقُومُ إِلَّا الْعَافُونَ؛

(اعلام الدین/۳۳۷)

هرگاه خشمگین و غضبناک شدید، پس عفو و گذشت را پیشه‌ی خود سازید؛ همانا روز قیامت منادی فریاد می‌زند هر کسی از خداوند متعال اجر و پاداشی طلب دارد، پس بایستد، هیچ کس بر نمی‌خیزد مگر عفوکنندگان.



### مروّت اهل بیت علیهم‌السلام

قال الامام الصادق علیه‌السلام:

إِنَّا أَهْلُ بَيْتِ مَرْوَتِنَا الْعَفْوُ عَمَّنْ ظَلَمْنَا؛ (بحار الانوار/۷۷/۱۸۰)

ما خاندانی هستیم که مروّت و مردانگی ما بخشیدن کسانی است که به ما ظلم و ستم کرده‌اند.



### شیوه‌ی بزرگواران

قال الامام علی علیه‌السلام:

سُنَّةُ الْكِرَامِ الْجُودُ؛ (غررالحکم/۱۵۶۷)

روش بزرگواران، بخشندگی است.



### شتاب در گذشت

قال الامام علی علیه السلام:

الْمُبَادَرَةُ إِلَى الْعَفْوِ مِنْ أَخْلَاقِ الْكِرَامِ، الْمُبَادَرَةُ إِلَى

الْإِنْتِقَامِ مِنْ شَيْمِ اللَّئَامِ؛ (غررالحکم/۱۲۹۹)

شتاب در عفو و گذشت از اخلاق بزرگواران است و شتاب

در انتقام گیری از خصلت های فرومایگان.



### سه نشانه‌ی بزرگواری

قال الامام الصادق علیه السلام:

ثَلَاثَةٌ تَدُلُّ عَلَى كَرَمِ الْمَرْءِ: حُسْنُ الْخُلُقِ وَ كَظْمُ الْغَيْظِ

وَ عَصُّ الطَّرْفِ؛ (تحف العقول/۳۱۹)

سه چیز نشانگر بزرگواری انسان است: خوش خلقی، فرو

خوردن خشم و فرو هشتن چشم.

پایان

## فهرست مطالب

عنوان	صفحه
..... سخنی با مبلغان دینی	۵
..... الف: نکاتی در باب فنّ تبلیغ	۸
..... ب: معرفی منابع دیگر برای امر تبلیغ	۹
..... ج: روش و موضوع تبلیغ	۱۰
..... د: و اما یک درخواست	۱۲
..... هـ: وجه تسمیه	۱۲
..... اشارتی به برادران و خواهران ایمان	۱۳
..... مقدمه‌ی ناشر	۱۴
..... (۱) مقام انسان از نگاه قرآن	۱۵
..... (۲) ثواب هدایت یک نفر	۱۷
..... (۳) مقام والای معلّم	۱۹
..... (۴) ضرورت دقّت در انتخاب معلّم	۲۱
..... (۵) مقام علم و دانش	۲۳
..... (۶) مقام عالم دینی	۲۵
..... (۷) ضرورت امر به معروف و نهی از منکر	۲۷
..... (۸) اعمال مادر منظر ناظران الهی	۲۹
..... (۹) ارزش عمر انسان	۳۱
..... (۱۰) هوای نفس، دشمن انسان	۳۳
..... (۱۱) کار خیر	۳۵
..... (۱۲) پرهیز از دوست بد	۳۷

- ۳۹ ..... (۱۳) اهل اخلاص
- ۴۱ ..... (۱۴) اخلاص در عمل
- ۴۳ ..... (۱۵) مراقبه‌ی مردان خدا
- ۴۵ ..... (۱۶) صفات خردمندان
- ۴۷ ..... (۱۷) معنای حقیقی ذکر خدا
- ۴۹ ..... (۱۸) اهمّیت اقامه‌ی نماز
- ۵۱ ..... (۱۹) صفات نمازگزار
- ۵۳ ..... (۲۰) نماز جمعه
- ۵۵ ..... (۲۱) اصرار به نماز جماعت
- ۵۷ ..... (۲۲) آثار بلند استغفار
- ۶۰ ..... (۲۳) ضرورت حفظ ایمان
- ۶۲ ..... (۲۴) صفات مؤمنان کامل
- ۶۴ ..... (۲۵) غیرتمندی مؤمن
- ۶۶ ..... (۲۶) عاقبت گناهکاری
- ۶۸ ..... (۲۷) لزوم ترس از قیامت
- ۷۰ ..... (۲۸) خشنودی خدا از رعایت تقوا
- ۷۲ ..... (۲۹) صفات مؤمن
- ۷۴ ..... (۳۰) مقام دعا به درگاه خدا
- ۷۶ ..... (۳۱) فضیلت نماز شب
- ۷۹ ..... (۳۲) عظمت قرآن
- ۸۲ ..... (۳۳) فهم حقایق قرآن
- ۸۴ ..... (۳۴) فضیلت تلاوت قرآن
- ۸۷ ..... (۳۵) فضیلت تفکر
- ۸۹ ..... (۳۶) مشابهت بهار و قیامت



- ۹۲ ..... چشم باطن بین ..... (۳۷)
- ۹۴ ..... فضیلت صبر و استقامت ..... (۳۸)
- ۹۷ ..... راه عزتمندی در بین مردم ..... (۳۹)
- ۹۹ ..... برکات اجابت فرمان خدا ..... (۴۰)
- ۱۰۱ ..... برکات خُلق حَسَن ..... (۴۱)
- ۱۰۳ ..... تکریم همسر ..... (۴۲)
- ۱۰۵ ..... ثواب ادای حاجت ..... (۴۳)
- ۱۰۷ ..... احسان به والدین ..... (۴۴)
- ۱۰۹ ..... رعایت پاکیزگی ..... (۴۵)
- ۱۱۰ ..... محبت اهل بیت علیهم السلام ..... (۴۶)
- ۱۱۲ ..... برکات ولایت اهل بیت علیهم السلام ..... (۴۷)
- ۱۱۴ ..... در انتظار ظهور ..... (۴۸)
- ۱۱۶ ..... اجر انتظار ..... (۴۹)
- ۱۱۸ ..... مقام امام حسین علیه السلام ..... (۵۰)
- ۱۲۰ ..... مقام حضرت زهرا علیها السلام ..... (۵۱)
- ۱۲۲ ..... عفو و گذشت ..... (۵۲)